

ISSN 1220-5761

**PUBLICATIE SAPTAMINALA EDITATA DE
GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL**

ANUL III • NR. 37 (138) • 18-24 SEPTEMBRIE 1992 • 16 PAGINI • 30 LEI

**EMIL
CONSTANTINESCU**

**CLUJ
1992**

PAG 8-9

**UN TRIUMF
ELECTORAL**

NICOLAE MANOLESCU

La începutul lui 1990, la colegiul american Bard, unde a predat și unde se află îngropată Hannah Arendt, am avut o discuție cu Miklós Haraszti despre posibilitatea reinvierii extremismelor naționaliste în țările noastre. I-am spus politologului și omului politic maghiar că eu cred că diversiunea naționalistă, pe care de a se înfățișa în Est, nu are multe șanse în România din cauza explozării ei complete de către Ceaușescu. Citeva săptămâni mai târziu au avut loc evenimentele de la Tg. Mureș. Trebuie să recunosc că aprecierea mea s-a dovedit eronată. Vitalitatea naționalismelor este la fel de remarcabilă în România, ca și în toată Europa fostă comunistă. Iugoslavia nu e decât cazul cel mai tragic. Nu l-am reținut pe Haraszti ca să-l explic din ce motiv am greșit diagnosticul pentru România, care mi se părua o excepție interesantă. Despre naționalismele din Cehoslovacia, Iugoslavia, Polonia, fosta URSS și restul nu-mi făceam nici înainte iluzii.

În realitate, asemenea excepții nu există, nu sînt posibile, într-o lume de conexiuni foarte strînse. Tg. Mureș, Vatra Românească, PUNR, Funar, partidul și revista lui Vadim, Europa lui Ilie Neacșu constituie proba elocventă că diversiunea național-comunistă a lui Ceaușescu a rămas intactă ca putere de irradiație. Paradoxul fenomenului constă în faptul că tocmai ideologii izolării naționale ne servesc citeva din argumentele cele mai nete ale imposibilității de a izola România de restul Europei. În vreme ce ei strigă contra Occidentului, contra Eu-

ropei (botezîndu-și unul din hebdomadare Europa!), contra străinilor și pretînd că România trebuie să se dezvolte pe cont propriu, devine evident pentru oricine că resursele necesare acestei dezvoltări sînt cu neputință de procurat prin mijloace proprii și că soluția depășirii crizei se află în mișcările hăitului Occident. Evidența este atât de orbitoare încît nici doctrinarii PUNR n-o pot nega: programul lor economic este cu mult mai rațional decît sloganele electorale ale dlui Funar. Necîștea campaniei acestuia constă în ignorarea unor adevăruri pe care ideologii formațiunii dlui Funar le consideră ei înșiși valabile.

O altă însușire (mai frecvent observată) a naționalismelor extremiste de astăzi (de la noi, ca și din alte părți) este întemierarea lor pe prejudecata cea mai primitivă și mai grosolană, apelul pe care-l fac la ce este mai oribil în simțirea unor popoare care au trăit decenii de-a rîndul în întuneric moral și în condiții materiale foarte precare. O civilitate elementară (de-ar cunoaște-o!) ar trebui să-l oprimească pe dl. Funar de a folosi această pedală. Intoleranța comunistă a fost prea teribilă ca să avem ocum a juca pe cartea intoleranței naționaliste. Am avea cuvînt să ne temem că ni se va usca limba în gură cînd proclamăm ura față de alte neamuri ca dovadă a iubirii de propriul neam. Experiența istorică ne arată imensele riscuri ale acestei atitudini. A inventa desanturi maghiare, trupe masate pe graniță, ideea pierderii Ardealului - iată nu simple gogorite, ci foarte grave incitări. Dl. Funar îi amenință biblic pe unguri, deși sînt con-

vins că n-a citit Biblia și că nu știe la ce cumplite războaie au condus blestemele și imprecățiile profeților urii din timpurile vechi. Pe ură nu se poate clădi decît ură.

Oare ce doresc naționaliștii noștri? Izolarea de Europa, pe care de a fi înfăptuită de politica dlui Iliescu, ne este deja economic fatală. A persevera pe această cale ar fi aberant. Dl. Funar afirmă că Nicolae Ceaușescu a apărut independența țării. Dacă izolaționismul și suveranitatea sînt noțiuni identice, atunci ce-ar mai fi de zis? Ce vor deci naționaliștii noștri? Un război civil? Transformarea României într-o Iugoslavia? Eu nu cred că românii îl vor urma pe dl. Funar, deși m-am întors din două călătorii în Ardeal și am găsit acolo destule semne nălniștitoare. Dacă, prin absurd, dl. Funar ar deveni președinte și și-ar putea aplica planurile, am avea și noi un Sarajevo, cu tot tacîmul de orori.

În acest moment, irresponsabilitatea discursului extremist o întrece pe aceea a discursului restaurator. Dl. Iliescu și partizanii săi politici sînt pe cale de epuizare ideologică. Dl. Funar și naționaliștii d-sale dovedesc o mult mai mare prospețime. Primejdia pentru România nu mai vine direct de la foștii comunisti, reconvertiți la o economie mixtă socialisto-capitalistă și la un socialism cu față umană (la atîta îi duce capul!). Primejdia vine de la intoleranța extremiștilor naționaliști, care, dacă ei înșiși nu sînt nimic, ca persoane, ca reputație ori credit, știu bine să alimenteze viscerele morale ale unui popor îndelung traumatizat și să-l conducă spre dezastru.

• **PROCLAMAȚIA
DE LA CLUJ**

• **APELUL
din TIMIȘOARA**
pag. 5

**ORI
ORI**

ALEGETI!

Convenția Tez. Democratice în România

**UN JILT PENTRU
SASE CANDIDAȚI
INTERVIU
CU GHEORGHE FUNAR
CAIUS DRAGOMIR**
pag 6+7

**SONDAJ
PAVEL CAMPEANU**

**CONVENȚIA
DEMOCRATICĂ
PE PRIMUL LOC**

**în alegerile
parlamentare!**
pag. 11

ANUNȚURI — CURIER

DIN SUMARUL NUMĂRULUI VIITOR:

- Interviu cu dl. ION ILIESCU
- Turneul electoral al d-lui EMIL CONSTANTINESCU
- PAVEL CÂMPEANU — Sondaj de opinie: CINE VA CÎȘTIGA ALEGERILE?
- CAMPANIA ELECTORALĂ LA FINAL — anchete, reportaje, opinii.

Simotă doamnă
GABRIELA ADAMEȘTEANU,

În numărul 32 al săptămânatului „Expres Magazin”, d-l Ion Cristoiu publică articolul intitulat „Ne îndreptăm spre Caragiale, adică spre normal”, articol flautat, ca de obicei, de genericul rubricii („Punct și de la capăt”) și poza îngindurat-meditativă a prolificului autor. În acest articol-editorial, ce se anunță din start incitant, autorul face eforturi considerabile, parcă anume pentru a ne convinge că de la sublim la ridicol nu e decât un pas și că distanța-aceasta poate fi anulată dintr-o simplă trădătură de condei, bunăoară printr-un articol de genul celui deja amintit. Ambițiile d-lui Cristoiu bat departe și ele se circumscriu unei deloc inocente obstinații a editorialistului de la „Expres Magazin” de a juca cu orice preț, impunându-ne persuasiu ipoteza unui comentator superavizat și dezinvol al fenomenului (social-politic) românesc actual. De-acolo, din colțul de pagină de unde ne oferă săptămânat mustră din gândirea sa politică, d-l Cristoiu contemplant realitatea românească printr-un periscop ca totul original, ajustând-o (această realitate) în funcție de capriciile și „luminiările” de moment ale domniei-sale. Astfel, ni se serveste, pe un ton vitor și fără drept de replică, aserțiunea că, dacă „de la Caragiale încoace Bucureștiul a rămas pe malurile Dimboiței, putem afirma, fără riscul de a greși, că societatea românească a rămas în linia marii acoezități”. Și, mai departe: „S-a spus că amii de comunism au distrus tot ce era specific poporului român. (Cine a spus asta? — n.a.) Năimic, mai exagerat. Decențiile de comunism au distrus totul. Cu excepția unui singur lucru: trădăturile caragialești ale poporului român. Ele au rămas cum aceselt”. Că d-l Cristoiu încearcă să dreagă cit de cit bucuria, include printre aceste „trădături caragialești” nu lichellismul și fripturismul, nu fariseismul și spiritul bufon, ci, mai degrabă bonomia, toleranța, chiar plăcerea înfensivă de a umbla cu birju sau de a pierde nopțile prin localuri, este perfect adevărat. Dar, chiar și așa, admitind acesă concesie, ezitarea ezcluzivă a domniei-sale reclamă amendamente distre este mai severe. Putem, oare, crede cu adevărat că „decențiile de comunism au distrus totul” (excepția, liniștelor, trădăturile caragialești ale poporului român)? Oare demnitățile, verticalitatea morală, curajul celor care au înfruntat acesă „decenție de comunism”, solidaritatea exemplară a celor aflați în suferință, sacrificiul sutelor de mii de opozanți și regimului comunist, infometanți și torturați, ucizi și arenați în onanice grupuri comune, toate acesă trădături, cuiul de puțin „caragialești”, au sint tot acesă doveză că „decențiile de comunism” nu au putut distruge chiar totul? Cuiul fel de a gândi al unui gazetar independent, care declară că în infococ mizeria ca pe o peripetă și nesondifunță explorare a sedității?

În continuare, d-l Cristoiu se lasă, cu nedismulată plăcere, pradă unui delir eple total, care ne reactualizează în memorie vechile nostalgii de prozator ale intranșparentului redactor de la „Suplimentul literar-artistic al Științei, Tineretului”. Astfel, domnia-sa stabilește paralelisme care, dacă n-ar fi hazardate și grotesti, ar putea ridică, cel mult, cota de ilaritate a textului, astfel săltăret și, pe alocuri, tenebros. Cu cit înaintăm în lectura articolului, surprizele se tin lant, înmulțindu-se de la o frază la alta. Căci, iată ce corespondențe stupefianțe ne propune d-l Cristoiu, obsadat, cum este, să fortete cu orice preț suprapuneri indolentice, care să-i probeze afirmățiile. Remarcând, ca o subtilitate de care, mai mult ca sigur, este foarte mândru, că „pe vremea lui Caragiale nu era domnul Ion Iliescu” și că (altă epocă descoperire?) „în opera lui Caragiale nu apare domnul Al. Mironov”, d-l Cristoiu, îngrădind personajele lui Caragiale în patul procustian al unei imaginații pedestre, de tot hazul, afirmă fără a clipi că „scrisorrea pierdută e dosarul de la Securitate al lui Zoe Trahanache”, iar Zoe Trahanache însăși e, nici mai mult, nici mai puțin, decit Virgil Măgureanu („patriind proporțiile”, desigur!). Similitudinile (dar și discrepanțele) dintre personajele lui Caragiale și cele ale scenei politice românești actuale se succed vertiginos, spre deliciul neclintit al histului criticilor, natu și erodul, care descoperă în d-l Cristoiu un egzizor impecabil, un năpărit distribuitor de roturi și situații neferosimile, pentru care inamul Urmas ar păli de invidie. Căci, iată ce zice mai departe sugubățul nostru gazetar, extrapolându-si intuițiile și comunicându-ni-le cu aerul privilegiatului care se află în pragima marilor revelații: „Căutind o paralelă între trecut și prezent, vom regăsi gestul lui Trahanache în publicarea dosarelor de la Securitate ale celor doi jurnaliști de la România liberă”, Care jurnaliști, cu totul și cu totul intimplator, au acesat, ulterior, direct în redacția „Expres Magazinului”, al cărui redactor-șef, ghiciti cine este?

Si uite-asa, tot căutind „paralele” și descoperindu-le acolo unde nite nu le asepti, d-l Cristoiu se opinește să ne „implementeze”, perseverenți și tenace, ideile sale năstrucnice. Iășindu-ne după caz, confuzi sau admirativi, perplexi sau de-a dreptul exaltați. Cu o singură necluzărire am rămas, totuși, după lectura năpăștantului articol al d-lui Cristoiu: în acesă amalgam tipologic, urduat după legile implacabile ale paralelismelor caracterologice, care este personajul caragialeles căruia îi corespunde, în actualitatea noastră (fresce, caragialească) domniul Ion Cristoiu?

GEO GALETARU

DOCUMENTA IX

Kassel 1992

Acest număr este ilustrat cu reproduceri din albumul DOCUMENTA IX — Kassel 1992.

La editura „Humanitas” o apărut un nou volum de Mircea Ciobanu, „NIMIC FARA DUMNEZEU — NOI CONVORBIRI CU MIHAI I AL ROMANIEI”.

Anunțăm pe cititorii noștri că din cauza majorării tarifelor tipografice sintem obligați să mărim prețul revistei la 35 lei.

Redacția revistei „22” anunță scoaterea la concurs a unui post pentru serviciul Difuzare. Relații la tel.: 14 15 25, 14 17 76.

Studentii (și nu numai) amatori să difuzeze revista „22” sint rugați să se prezinte în fiecare joi și vineri după ora 13,00 la sediul redacției. Condiții avantajoase.

Redacția „22” oferă spațiu pentru publicitate societăților comerciale, instituțiilor și persoanelor interesate.

Informații suplimentare și oferte se primesc la sediul redacției — Calea Victoriei 120, tel. 14 15 25, 14 17 76.

Redacția Revistei „22” anunță că își rezervă exclusivitatea pentru difuzarea revistei în străinătate. Orice altă difuzare prin intermediul difuzorilor de presă neautorizați de redacția Revistei „22” este interzisă.

Adresăm cititorilor noștri rugămintea de a ne da informații despre modul cum se difuzează revista „22” în localitățile lor.

ERATĂ

În articolul „Regimul juridic al candidaturilor independente” (publicat în numărul anterior, la pagina 5), din eroare a fost tipărit — pe coloana din stînga, al doilea paragraf de jos — textul „În finalul articolului, se reproduce un fragment din stenograma ședinței Senatului din 16.03.1992”.

IMPORTANT

Revista noastră asigură contractarea unor abonamente avantajoase la sediul redacției. Doritorii se pot abona în următoarele condiții: costul unui abonament ridicat de la sediul redacției (cu posibilitatea păstrării exemplarelor neridicate la timp) este de 310 lei pe trimestru (deci cu o reducere de 14% în raport cu costul real).

Abonamentele pot fi expediate și prin poștă, dar la costul final se vor adăuga cheltuielile poștale. Costul abonamentului va fi de 430 lei pe trimestru (adică o reducere de 14% + 120 lei cheltuieli de expediție).

Important! Pînă la data de 1 noiembrie abonamentele rămîn la vechiul preț.

Redacția „22” îi anunță pe pensionari că beneficiază de aceeași reducere de abonament la revista „22” ca și elevii, studenții, cadrele didactice, foștii deținuți politici și veteranii de război. Ca urmare, costul unui abonament pe trei luni la revista „22” pentru cititorii din categoriile amintite va fi doar de 260 de lei (indiferent dacă se expediază în București sau în provincie, diferența de preț urmînd a fi suportată de Institutul pentru Democrație în Estul Europei cu sediul la New York). Cei interesați sint rugați să expedieze prin mandat poștal suma de 260 de lei (pe adresa: Revista „22”, cont 45 10 35 32, B.C.R. Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10) și un talon de pensie (pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, sector 1, București, pentru Serviciul de Difuzare).

Cititorii din străinătate se pot abona la Revista „22” depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Jiriac S.A. București: pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231 (cu specificația: pentru Revista „22”) sau trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 72 dolari pe an (36 dolari pe 6 luni, 18 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibilă (120 DM anual, 60 DM pentru 6 luni, 30 DM trimestrial, 400 franci francezi anual, 200 franci pentru 6 luni, 100 franci trimestrial).

Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 80 dolari anual, 40 dolari pe 6 luni, 20 dolari trimestrial.

IN ATENȚIA CITITORILOR NOȘTRI

Redacția revistei „22” anunță cititorii săi-că oferă spre vînzare din stoc numere vechi, după cum urmează: din anul 1990 numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 38, 41, 44 și colecția completă a anilor 1991 și 1992 pînă în prezent. Exemplarele vechi vor fi comercializate la prețul de 25 lei/ex., indiferent de prețul de vînzare înscris pe ziar.

Societatea germană de transport și turism
DEPENAU REISEN

Organizează curse pe ruta București — München — Stuttgart — Karlsruhe și retur, în autocare germane cu confort excepțional, avînd toaletă, aer condiționat, serviciu la bord.

Rezervarea locurilor se face la telefoanele revistei „22” sau direct în Germania: Im Weidenhof 12, 7516 Karlsbad; telefon: 07202/8028, fax 07202/1200.

INDUCTII ELECTORALE

HORATIU PEPINE

Campania electorală televizată ne-a lipsit până acum de un lucru important. Monologurile paralele și excesul de politețe nu ne-au lăsat să vedem ce gândește fiecare candidat despre celălalt. Președintele Iliescu, în mitingurile sale electorale, a atacat global Convenția Democratică, dar n-a rostit un cuvânt despre domnul Emil Constantinescu, mulțumindu-se să-l prezinte pe domnul Coposu drept un exponent al restaurației burghezo-moșierești.

De asemenea, candidatul Frontului Salvării Naționale a fost atacat indirect prin intermediul domnului Roman, considerat un deviaționist de dreapta. Doar domnul Funar a fost mai generos cu aprecierile. Primarul Clujului consideră că lupta electorală se dă pe trei direcții principale: Iliescu, Funar și Constantinescu. Ceilalți trei candidați sînt doar sateliți ai Convenției, mențiți să ia din voturile actualului președinte pe motive de mindrie provincială: Mircea Druc în Moldova, Ioan Mânzatu în Transilvania și Caius Dragomir în Muntenia. Mai mult de atât, potrivit candidatului PUNR, Emil Constantinescu este un agent al iredentismului moghior, iar Caius Dragomir o personalitate imatură, nesemnificativă, o simplă marionetă în minile lui Petre Roman.

Sistemul în care se desfășoară această campanie electorală, cu întrebări dinainte alese de directorii electorali ai candidaților, nu ne-a permis să aflăm mai mult. Cu toate acestea, dacă privim cu atenție la reacțiile anturajului domnului Iliescu, putem presupune ce gândește președintele însuși. Procedul ales este cel al inducției logice, pe care îl adoptăm cu toate riscurile pe care le implică. Înainte de 20 mai 1990, campania electorală a Frontului și a viitorului președinte s-a bazat pe două idei principale: 1) partidele de opoziție, adică liberalii și țărăniștii, vor să-l aducă înapoi pe moșieri și pe patroni, adică să realizeze restaurarea unui sistem social arhaic; 2) aceleași partide intenționează să trimită în fața tribunalelor și apoi în noile închisori politice pe toți membrii partidului comunist român, adică vrea patru milioane de cetățeni. Niciodată înainte de 20 mai, și multă vreme după aceea, domnul Ion Iliescu n-a formulat personal asemenea idei. Discursul său s-a menținut în zona unor generalități; despre acesta se poate spune doar că era compatibil cu mistificările grosolane lăsate în seama subordonaților. Dar faptul că președintele gîndea el însuși în acești termeni s-a dovedit abia acum. Ion Iliescu a reluat de data aceasta cu propria sa gură acuzațiile ridicole prin care opoziția politică a fost compromisă și diabolizată la primele alegeri. Așa cum am spus la început, președintele a declarat în curtea unor întreprinderi industriale că domnul Coposu recheamă patronii, exploatații clasei muncitoare, iar în fața țărănilor că vrea să restaureze vechile moșii boierești. Mai mult, am aflat că domnul Corneliu Coposu are deja pregătite listele negre cu adversarii săi politici. Procedind prin inducție, putem infera că ceea ce gîndește anturajul său politic și ceea ce se întrevede în spatele afirmațiilor directorilor săi de campanie electorală sînt propriile sale gînduri și atitudini. Punînd lucrurile cap la cap, lată ce gîndește actualul președinte despre adversarii săi în lupta pentru președinție.

Domnul Caius Traian Dragomir este un diletant rătăcit în lupta politică. Un inte-

lectual adică, față de care președintele nutrește un dispreț discret ca pentru o categorie sau pătură socială etitantă în care nu poți avea încredere. I se recomandă de aceea să se întoarcă la preocupările sale științifice și literare.

În ceea ce-l privește pe dl. Gheorghe Funar, sentimentele președintelui sînt cu totul diferite. Față de noul lider al PUNR, domnul Iliescu are o simpatie ușor jignitoare ca aceea față de un subaltern, nițel năstrușnic, dar în definitiv băiat bun și foarte potrivit să-l pui să scoată castanele din foc pentru tine. De aici și o toleranță paternă, dar și puțin amenințătoare pentru eventualele excese și obrăznicii ale contracandidatului.

Domnul Mânzatu este un vechi prieten al președintelui, dar care dintr-un orgoliu de neînțeles s-a hotărît să-l concureze. Un gest evident neioial, dar jena provocată de ambițiile unui prieten mult mai puțin dotat îl împiedică pe domnul președinte să facă mai multe comentarii. Totul este pus dinainte sub semnul iertării.

Domnul Druc este pentru Ion Iliescu un simplu intrus. Un om care nu-și găsește locul și la urma urmelor cu totul inutil. Doar se cunoaște că singura modalitate lucidă și realistă de a realiza unirea cu Basarabia este aceea pusă la cale împreună cu președintele Snegur. Prezența lui în competiția electorală a fost însă tolerată, pentru că nu prezintă nici un pericol real și o două oară pentru că se face o dovadă în plus de autentică deschidere democratică.

A mai rămas doar candidatul Convenției Democratice. În ce-l privește pe domnul Emil Constantinescu, președintele nu poate emite nici o opinie. De ce? Pentru simplul motiv că nu îl înțelege. Discursul și persoana domniei sale vin parcă dintr-o altă lume. Ce vrea în definitiv? O democrație autentică? Protecție socială pentru salariații amenințați cu șomajul? Dar acestea sînt propriile sale idei. Domnul președinte nu înțelege pur și simplu diferența și consideră că domnul Constantinescu forțează niște uși deschise.

Să mai spunem în final un singur lucru: în mod explicit, domnul Ion Iliescu a declarat că-și respectă contracandidații și că îi consideră egali săi.

BASIC INSTINCTS SAU ANATOMIA ELECTORATULUI INDECIS

DAN PAVEL

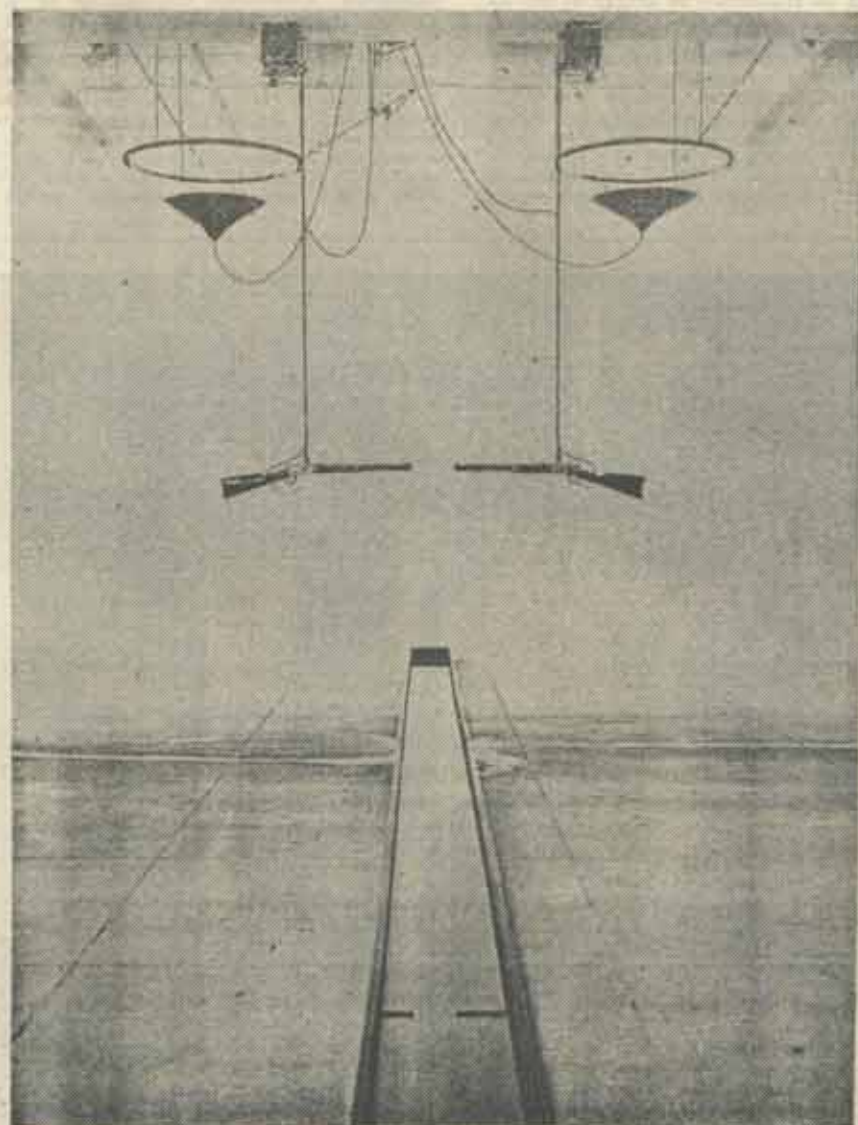
Unul dintre paradoxurile vieții noastre politice este că regulile și procedurile democratice sînt încălcate înainte de a deveni efective. Ca și în mai 1990, în septembrie 1992 procedura esențială a democrației, adică votul, este încălcată în cele mai imprevizibile moduri. Pentru că până să fie introdus în urnă, validat și numărat — deci până să capete expresie —, votul suferă o serie de influențe care îl pot distorsiona la fel de bine ca o falsificare grosolană. Despre exemplul devenit clasic de-acum al alegerilor din mai 1990 mai are rost să vorbim numai ca să arătăm consecințele sale dezastruoase pentru situația politică, economică și socială a unei țări care avea atunci toate datele de a intra în rîndul lumii. Există o reciprocitate între voi și situația politico-socială: odată exprimat, votul o influențează pentru o perioadă lungă, pentru că, odată începută campania electorală, totul să influențeze votul. S-au făcut deja multe speculații în legătură cu influența campaniei electorale parlamentare și prezidențiale asupra deciziei electoratului, însă întrebarea care se pune acum este dacă alegătorii sînt suficient de pregătiți pentru a trece la capitolul „capital politic” autenticul discurs electoral. Altminteri, ne vom trezi din nou în situația ca rezultatul să fie decizia de majoritatea celor nehotărîți (tirania nehotărîților!), dispusi să la drept capitalul puterea de încălcare a legilor și capacitatea malefică de influențare a tot ceea ce contribuie la pregătirea votului.

Repetatele decizii incorecte ale Curții Supreme de Justiție, compusă din foste cadre de nădejde ale Justiției comuniste, au un efect cu mult mai devastator decît acela că îl mențin pe candidatul Ion Iliescu (posibilul învins din competiția prezidențială) în cursa parlamentară. Ele încalcă electoratului convingerea că Justiția se găsește undeva în-

tr-o zonă a nimănui, într-un no man's land, între lege, putere, fărâdelege și supraputere. Cînd personajul politic numărul unu într-un stat încălcă legea și cînd puterea (independentă!) a Justiției validează incorectitudinea sa, alegătorii trag anumite învățăminte. Înseamnă că se poate cîștiga în politică în mod incorect. Or, ca să poți cîștiga incorect, trebuie ca legile să fie dacă nu strimbe, măcar neclare și ca judecătorii să fie dispuși a le interpreta în mod ambiguu. În vremuri turburi, cum sînt cele ale tranziției de la comunism spre ceva despre care nu se știe precis dacă e democrație sau postcomunism, alegătorii sînt mult mai dispuși să se adapteze la cerințele de moment decît să se gîndească la viitorul îndepărtat. Or, într-o epocă atât de nesigură, cînd șomajul este în creștere, cînd celor care muncesc cîștii nu le ajung banii, iar cei necîștii prosperă nestîngheriți, cum gîndește alegătorul fără convingeri politice ferme? Să-l votăm pe cel care va fi îngăduitor cu noi, care va închide ochii la pollogării, la numeroasele mici încălcări ale legii spre care îl împinge o viață plină de lipsuri.

Ar fi greu de făcut acum o statistică a cetățenilor care trăiesc undeva la granița dintre legalitate și ilegalitate, la fel de indecisi ca înaintea opțiunii electorale. Analizii iau în calcul numai gesturile politice cu consecințe imediate (de pildă, decizia Partidului Socialist al Muncii de a susține candidatura lui Iliescu sau a lui Funar, opțiuni de altfel previzibile, sau Proclamația de la Cluj a Convenției Democratice, care este o reafirmare a programului electoral al acestei alianțe etc.) Alegerile care se apropie ne vor spune în ce măsură au fost deteriorate mentalitățile, comportamentele și atitudinile populației de o legislație imprecisă, nedreaptă, de o funcționare aberantă a Justiției, de persistența unei administrații corupte. Sau ne vor spune în ce măsură oamenii s-au săturat de fărâdelege, nelegiuire, corupție, incorectitudine. Sînt foarte puțini alegătorii care au în acest moment o percepție adecvată, bătută în cuie, asupra alternativelor politice care li se oferă. Și nu numai din vina alegătorilor, ci în primul rînd a partidelor și a clasei politice, în rîndul cărora confuzia ideologică este regula. În condițiile în care nu se mai știe precis ce e liberalismul sau social-democrația, cine e comunist sau anticomunist, cine e cu adevărat ecologist sau cine urmărește interesele patronatului și cine pe cele ale oamenilor muncii, alegătorii indecisi vor vota cu gîndul la lucruri mult mai simple. Pentru lucruri primare, spre care îi îndreaptă instinctele fundamentale, primare, basic instincts: pentru dreptate sau nedreptate, pentru proprietate privată sau protecție socială, pentru potolirea foamei sau abundanță, pentru violență, agresivitate sau toleranță, pentru cinste sau necinste, pentru minclună sau adevăr, pentru sclavie sau libertate. Dacă privim cu atenție, acestea sînt și valorile pentru care optează orice ideologie sau partid, numai că acestea au capacitatea de a te integra într-un discurs coerent, de a te aranja și permuta în funcție de anumite relații logice de apartenență, identitate, excluziune, comunitivitate, tranzitivitate etc. Și-atunci, electoratul indecis votează în funcție de instinctele sale fundamentale, de percepția pe care o are asupra competitorilor politici.

Așa se și explică de ce în campania electorală a unor partide (P.R.M., P.U.N.R., P.S.M., F.D.S.N., F.S.N., P.U.S.D. etc.) sau a unor candidați la președinție (Funar, Iliescu, chiar Dragomir) apar fragmente incoerente de discurs politic, apeluri ilogice la ură, resentimente, teamă, xenofobie, invidie, de ce se mizează pe confuzie, minclună și compromis. Într-un fel, aceste partide și acești candidați sînt expresia primitivității de gîndire a electoratului care a decis deja pentru ele. Bătălia se dă pentru electoratul indecis, iar dacă istoricii de mai târziu vor încerca să scrie istoria timpurilor de acum, ei vor trebui să apeleze mai mult la metodele istoriei mentalităților decît la pozitivism. Și poate că nici așa nu vor înțelege precis cum și de ce au votat cetățenii români la 27 septembrie 1992.

REBECCA HORN

ECONOMII PATRIOTICE

ANDREI PIPPIDI

Nu știu cîți membri a avut în total guvernul care se duce. Desigur mulți, foarte mulți sîcîtînd și secretarii de stat. Cu unele excepții, aceștia și subsecretarii nu fac parte din guvern, ci din conducerea ministerului respectiv. Altfel, și unii și alții îi înconjoară pe ministru ca heruvimii și serafimii. Dar ordinea noastră pămîntească n-are nimic din armonia celestă. Economiiile au ajuns, într-un firzîu, să impună și reducerea unor posturi la acest nivel. La Ministerul Culturii, despre care se spune demult că are o schemă pletorică, s-a suprimat deunăzi unul din cele două posturi de secretar de stat: rămîne domnul Radu Boroianu (N.P.L.), pleacă domnul Horváth Andor (simpatizant U.D.M.R.).

Ce făcea domnul Horváth acolo? Competența funcției cuprindea toată rețeaua bibliotecilor și departamentul identității culturale a minorităților naționale. Competența personală era, ne îndăduim a observa, mult mai înlînsă. Fiindcă domnul Horváth, universitar tujean, este un intelectual de o rară distincție, un fin critic literar. A alcătuit o culegere, în două volume, de pagini reprezentative ale eseului românesc, traduse în limba maghiară. Acea culegere, intitulată *Spirit al timpului și conștiință de sine*, a recomandat pe Străileanu, Camil Petrescu și Tudor Vianu sau pe Alice Voinescu și Mihail Sebastian unei categorii de cititori care nu e de obicei îndemnată să se apropie de acești autori și, prin mijlocirea lor, de spiritul culturii române.

Lectura pe care o propune domnul Horváth, cu acest prilej și oricînd, are acea originalitate pe care o garantează triumful perfect. Vreau să spun că, bilingv, autorul antropologiei priveste literatura română deopotrivă dinăuntru și sub specia alterității, comparînd-o constant cu reperle maghiare, și că totodată, datorită familiarității sale cu Malraux, Proust și Gide, judecă literatura noastră cu criteriile aplicate celei franceze.

Un om de carte nu e neapărat și un bun administrator. În acest caz, o experiență de doi ani și jumătate a făcut dovada unor însușiri remarcabile: atent, curtenitor și eficient, omul pare născut pentru cariera de înalt funcționar, deși avea mereu aerul să se scuze de prelungirea, nedorită de el, a unei stăruințe insolite. A obiăduit identitatea culturală a minorităților cu inteligentă și tact, în împrejurări a căror dificultate crește odată cu ascensiunea nestăvilită a extremismelor. Fată de vociferările amenințătoare ale cîte unui energumen ca primarul Clujului a rămas ferm și impasibil. În această atitudine l-a susținut tot timpul încrederea în Constituție și în vocația democratică a românilor.

Oare ne cunoștea destul de bine? Iată că, atunci cînd mai erau doar trei săptămîni pînă la alegeri, funcția sa încetează abrupt. Cîștig net: leașa de secretar de stat pe mai puțin de o lună. Pierderile trebuie apreciate nu numai în raport cu calitatea acestei personalități, ci cu interpretările pe care le sugerează contextul politic al campaniei electorale. O reducere asemănătoare a avut loc, acum cîva timp, la Ministerul Apărării Naționale. Tot sub pretextul economiilor, a fost înlăturat alt secretar de stat, generalul Cuița, cunoscut pentru agresivitatea naționalismului său muscular. Sacrificarea domnului Horváth Andor pare o compensație oferită „partidei naționale” pentru episodul precedent. În neutralitatea sa ostentativă, primul-ministru a vrut probabil să mențină echidistanța. Ceea ce nu corespunde nicidecum realității, fiindcă un democrat echilibrat și rațional reprezintă aliceva decît un demagog militar de tendința cea mai conservatoare. Pe cînd un general care se întrebă dacă armata română a procedat bine la 23 august e un om periculos, un interpret subtil al culturii noastre, care întinde punți către acei vecini de care ne despart încă resentimente reciproce, e un om necesar. Dar ce contează, dacă e vorba să ștergem singurul nume unghuresc de pe lista demnitărilor cu responsabilități guvernamentale?

Din păcate, nu se înțelege că această politică e cea mai păgubitoare din punctul de vedere al intereselor naționale. Căci, domnilor generali — există și ge-

nerali civili și colonel civili, fără a mai socoti și gradele inferioare, care mișună în jurul nostru, — așa a fost România Mare: cu unguri, cu ași, cu evrei și cu toți ceilalți. Aveți nevoie de ei, fără nici o excepție, dacă vreți să refaceți patria pe care o visați.

Văzînd la televizor clipurile electorale prin care F.D.S.N.-ul, străduindu-se să cîștige o parte din voturile zonei celei mai naționaliste, întărită dușmănia împotriva maghiarilor, ceea ce e o sfidare a Constituției, mă întreb cum ar putea acești oameni să se simtă în țara lor. Care nu e Ungaria.

ȘARADA CLIPURILOR ELECTORALE

ANDREEA PORĂ

Campania electorală ar trebui să fie un prilej de adînci și secrete satisfacții pentru prevedintele cotroceniști ai, într-o măsură pentru vechiul său aliat intr.ale emanatiei, fesenistul Petre Roman. Din declarațiile oficiale, menite a salva aparențele, așa se și deduce: „este o confruntare de idei, de programe, fără atacuri la persoană” etc. Dar dincolo de această multumire „publică”, succesul electoral de pe teren le strică probabil celor doi somnii. În spațiile costumului alb-primăvăratec și al noului zîmbet sobru-protector arborat de presedinte, se prostascunde un car de dezamăgiri. Căci nu-i prea plăcut să-ți faci turneul electoral în exclusivitate pe plajuri rurale, oricît ar fi ele de frumoase, înconjurat numai de doamne în ie, neîndrăznind să-ți pui piciorul în nici un oras ceva mai răsarit de teama haiducilorilor, pe care sunteții din studio nu reușesc să le estompeze în totalitate. Miza pe agricultură, pe lărănimea deusată de variațiile numărului de trandafiri sau pe „realizările” din ultimii doi ani, s-ar putea să-i surclasesc pe victoriosul de la 29 mai încă din primul tur. Dar ce să-i faci, soarta fuge erudă d-astă dată, toate acestea fiind numai nreambulul zilei în care minciunile și greselle vor trebui să fie plătite. Nici poziția d-lui Petre Roman nu este un mult mai roză, populismul domniei sale, ce încearcă cu disperare să contrabalanseze intelectua-lismul și lipsa de charismă a partenerului său politic, nu mai are trecerea de odinioară, mitingurile semi-apatice cu cîteva mii de participanți sînt doar o palidă amintire a celor de acum doi ani. Este clar, în '93 trandafirii se oflitesc în aer liber!

Cu toții alia este însă situația pe micul ecran. Alei se dă bătălia grea a clipurilor, comunicatorilor și studiourilor electorale. Atacurile la persoană, acuzele și minciunile care sînt pe larg expuse în discursuri kilometrice și renetivite, sînt condensate în aceste clipuri și livrate sub formă de pilule „boborului”. Alei se vede clar care pe care, iar dorința de a convinge opinia

publică românească și occidentală eă fair-play-ul a devenit ultima modă pe malurile Dimbovitei plere în fata importantei electorale a celor cîteva minute de emisie.

Se observă totodată o discordanță flagrantă între „discursurile” prezidențiabililor celor două formațiuni (spon „discursuri”, deoarece show-urile cu întrebări și răspunsuri spre asta tind) și clipurile electorale ale aceluiași formațiuni (FSN și FDSN). În primul rînd, ar trebui comentată pe scurt tehnica acestor emișuni (ce care nu înțeleg de ce Convenția Democratică a acceptat-o), ce și-au pierdut deja savoarea de început, reușind acum, în mare măsură, să pietlisească telespectatorii. Și pe bună dreptate! Nu este necesar să fii specialist în domeniu ca să-ți dai seama că totul este regizat cu grijă de directorii de campanie, sprijiniți direct de intervievați, că așa-zisele întrebări sînt selectate, trunchiate, comasate, nuanțate, încă de multe ori se transformă în penibile mingi servite la fileu. Este greu de crezut că o bună parte din problemele care ne frămîntă pe toți și care apar frecvent în discuții nu au fost ridicate de nici unul dintre cei care telefonează la Televiziune. Dar cineva acolo sus (sau mai jos) a decis să menajeze „anumite” persoane, care, pușe fie fată în fată cu ceilalți candidați, fie în direct cu întrebări „neplăcute”, ar sfîrși în jalnice bilbițeli de lemn. Este aproape comic să-i vezi pe domnii Ilescu și Funar cum își pun mînușile de mătase, neîndrăznind să vorbească deschis și pe fată, așa cum o fac la mitinguri, despre „mosieri”, „burghezi”, „termitiera pastorului Tökés la Ghera” sau despre „armatele unghurești care ne pîndesc la graniță”. Acolo se adoptă tonul civilizizat, preocupat de nevoile țării și ale celor mulți, se urmărește crearea imaginii unei curse sportive în care, nu-i așa, „cel mai bun să cîștige”.

Noroc cu clipurile electorale, căci altfel ne-am putea păcăli! Desti discursurile-răspuns ale domnului Ilescu și Dragomir se deosebesc esențial ca substanță și limbaj, în mod paradoxal clipurile și mitingurile FSN-ului și FDSN-ului își dau tovarășeștea mina într-o aproape perfectă concordanță de gîndire. Fixamele despre „mosierii care doresc reînființarea marilor proprietăți”, despre „reînstaurarea monarhiei” și „dezintegrarea țării” (mă refer la domnii Ilescu, Roman și Funar) arată clar că, tînră sau bătrîn, de mentalitatea comunistă și greu de scăpat. Din acest punct de vedere, unele clipuri ale celor două fronturi sînt ciudate de asemănătoare. Cele cîteva rîzlete acuze reciproce gen: „Junii linari puși pe îmbogățire”, „noua burghezie” (Ion Ilescu) sau dinspre partea adversă: „Iara este condusă de trei secretari de partid”, „Ilescu este precursorul lui Verdi” (Caluz Dragomir), analizate în contextul de mai sus, seamănă cu un pumn de nisip aruncat în ochii electoratului. Și asta ca să nu se spună că divorțul FSN-FDSN nu este cu acte în regulă!

De fapt, artileria grea este îndreptată împotriva Convenției Democratice și a candidatului ei, ce au decis însă (super și eficientă această decizie) să răspundă palid murdărelor atacuri. Similitudinea acuzațiilor ce vin din partea celor două formațiuni, la care se adaugă la loc de sine cele ale d-lui Funar, creează suspiciunea că dincolo de un firesc front comun făcut în fata „dușmanilor” cei mai puternici, care, evident, sînt pentru ei CDR și d-l Emil Constantinescu, există

subterane înțelegeri, care decamdată ne scapă. Dar ar fi oare o surpriză prea mare ea în viitorul parlament să vedem din nou la treabă mașina de vot fesenistă?

Surprinzător este și faptul că cele două partide nu par a observa „pericolul Funar”, acupra căruia plutește o discretă lăcere. N-am auzit pînă acum nici o replică sau observație privind aberațiile naționaliste ale personajului, nici o contrararare oficială a scenariorilor privitoare la trupele unghurești ce stau cu pușca îndreptată spre Ardeal. Din partea d-lui Ilescu, acest lucru este aproape normal, avînd în vedere sprijinul pe care l-i acordă PRM, PSM și alte partide de sorginte comunistă și extremistă, din comportamentul FSN-ului fată de „chestiune” este de-a dreptul „misterios”.

Mi-ar trebui mult mai mult spațiu și timp pentru a dezlega șarada elipurilor electorale feseniste și fedesceniste, însă o concluzie este evidentă: ele reprezintă adevăratele intenții ale respectivelor partide, dezbrăcate de hainele frumoase ale show-urilor prezidențiale. Ele spun, seară de seară, ceea ce candidații nu pot rosti pe fată. Și să nu uitați un lucru: cu teipi sau fără, trandafirul țoț trandafir rămîne.

CINE NE SÎNT PATRIOTII?

GABRIEL IVAN

Trei partide de pură extracție ceausșistă, cele ale d-lor Ilescu, C.V. Tudor și Funar, își dispută calitatea de lider ai unei așa-zise „partide naționale”. Că acești teighetari ai patriotismului socialist care își exersează lipsa de bun simț în cadrul „democrației originale” îndrăznesc să se compare cu oamenii politici ai generației pașoptiste nu trebuie să ne mai mire. Este una dintre fațetele mascaradei care transformă înepția și împietatea în manifestări ale dragostei de țară.

După cum indică ultimele pronosticuri electorale, afaceria samsarilor politici ai sentimentelor naționale, regrupați după Revoluție în F.D.S.N., P.U.N.R. sau P.R.M., nu merge deloc rău. O bună parte a populației cu drept de vot pare convinsă că izolarea țării și menținerea structurii puterii comuniste ar coincide intereselor românești. De vină sînt cele cîteva fatalități cu care ne-a pripocsit istoria recentă: secchele propagandei comuniste, care la noi a mizat în ultimele decenii pe exacerbarea naționalismului, lipsa de scrupule a acestor „panglicari în ale țării” instalați încă în jîlurile puterii și aspectele delicate ale relațiilor româno-maghiare. În condițiile politice instaurate prin deturnarea Revoluției din Decembrie, impactul diversionii naționaliste a devenit aproape implacabil. Lăudătorii „Dărimătorului de biserică” se prezintă drept apărători ai tradiției românești. Continuătorii agenților cominterniști ne dau lecții despre independența națională. Deputații care nu sînt complice atunci cînd Ion Ilescu semna „tratatul de amicitie” cu Imperiul sovietic trag semnale de alarmă privind integritatea teritorială. Trăim în acea „Jume de-a-ndoaselea” pe care o anunță Lucian Pîntilie în apelul public recent în *România liberă*. La Cotroceni, în Parlament și în mass-media Securității se lăfăie cea mai bizară arătare din cîte a putut alcătui filogeneza totalitarismului: comunismul cu fată națională. Resuscitînd canoanele ceausșismului, el identifică promovarea intereselor naționale cu autarhia, intoleranța, suficiența, demagogia și festivismul patriotard.

Această campanie electorală reprezintă o șansă, poate ultima, de reușezare a problematicii naționale în reperele sale firești. Va fi capabilă Convenția Democratică să spargă stereotipurile de gîndire care asimilează patriotismul cu refuzul integrării europene și cu promovarea urii față de străini? Va reuși ea să convingă electoratul că adevăratele pericole naționale sînt ruina economică, izolarea diplomatică și stridentele sau tensiunile interetnice? Că acum, ca și în 1859, Unirea se va realiza cu sprijinul străinătății și că menirea unei veritabile *partide naționale* este, acum ca și atunci, atragerea simpatiei Occidentului pentru problemele românești. Dacă da, aceste nimicuri care se împănăză cu titlul de „reprezentanți ai partidei naționale” vor apărea drept ceea ce sînt în realitate: un complot al prostiei și licheлизmului împotriva poporului român.

MANUEL OCAMPO

La Mala Vida, 1991

APEL

Dascălii și studenții care, în iunie 1990, am format „Solidaritatea Universitară” pentru a apăra țara de defăimare, în timp ce pe străzi se mai auzea sloganul Puterii: „Moarte intelectualilor”, cei care am înțeles că Drumul spre Binele României este unul singur — jalonat de libertate, dreptate, justiție socială, educație și dragoste de muncă — ne facem astăzi datoria de credință și iubire de Țară, apelând la conștiința și înțelepciunea fiecărui locuitor al ei.

Ca intelectuali și profesori avem obligația profesională de a modela oamenii în spiritul dragostei de Adevăr.

Neimplicarea sau retragerea în aceste momente ar avea efecte dezastruoase pe termen lung pentru Țară.

Opțiunea se face într-o unică alternativă: sau democratizarea României în folosul tuturor, cu singura ofertă autentică a Convenției Democratice, sau menținerea structurilor și a modului de gândire comunist în folosul „burgheziei roșii”, adică F.D.S.N. și formațiunile satelite P.D.A.R., P.U.N.R., România mare, F.S.N. și altele.

Puterea neocomunistă a acționat pentru compromiterea și devvalorizarea conținutului, și mai cu seamă, a scopului și înțelesului noțiunilor de liberalizare, economie de piață, privatizare, proprietate particulară ș.a. prin legi incorecte sau incomplete sau prin încălcarea lor.

Aceeași putere neocomunistă, apelând la aceleași metode vechi, dar cu șanse la o populație neinformată, a denaturat sensul programelor, doctrinelor, ideilor și acțiunilor Convenției Democratice prin zvonuri, răstălmăcirii, dedublări diversioniste ale unor inițiative ale opoziției și prin scindarea societății românești în plan politic, etnic, confesional și socio-profesional.

În noi toți este puterea de a hotărî soarta copiilor noștri și a ființei naționale, în noi este adevărul ce așteaptă lumina, în noi este șansa României de a-și impune prezența în lume, nu cu forța ci prin calitățile tradiționale ale poporului nostru: inteligența, dragostea pentru lucrul bine făcut și credința în Dumnezeu și în învățătura sa.

ÎN NOI ȘI NUMAI ÎN NOI STĂ SPERANȚA !

Facem apel la toți oamenii din țară să judece și să înțeleagă:

Dezastrul economic în care ne-au adus o doctrină falimentară precum și slujbașii și profitorii ei poate fi înlăturat numai prin renunțarea la comunism, prin lege și muncă. De noi depinde !

Dezastrul legislativ este opera aceluiași slujbași ai comunismului ! Societatea românească are nevoie imediată de legi care să asigure libertatea noastră și a Țării și dreptatea socială. De noi depinde !

Dezastrul cultural și educațional este opera aceluiași propagandieri ai minciunii și urii. Fără cultură și educație vom depinde mereu de alții. Comunismul, în orice înfățișare ni se prezintă, poate domina numai acolo unde a distrus valoarea spirituală. Ne putem, oare, lăsa înșelați din nou de minciuna național-comunistă susținută de doctrinari ai propriilor lor interese ? Înainte am fost copleșiți de spaimă ! Acum depinde de NOI să ne eliberăm de ea !

Dezastrul informațional, ecologic, sanitar este opera aceluiași nevrednici aflați printre noi ! De noi depinde dacă ei vor continua sau nu să distrugă Țara !

Nu putem spera în libertate și în apărarea ființei naționale decât într-o societate dreaptă cu o economie puternică. Monopolul patriotismului nu aparține slujbașilor de ieri și de azi ai K.G.B. Patriotismul este însăși rațiunea de existență a fiecăruia dintre noi.

Dacă dorim cu adevărat să trăim prin propriile noastre puteri, dacă dorim să avem o țară liberă și respectată de întreaga lume, dacă ne iubim copiii, dacă în fiecare din noi trăiește crezul celor ce au murit de mină comunistă, atunci să nu uităm că există UN SINGUR DRUM PENTRU SPERANȚA ROMÂNEASCĂ.

DE NOI DEPINDE !

Solidaritatea Universitară
din
Timișoara

PROCLAMAȚIA DE LA CLUJ

Septembrie 1992

Anii lungi de întuneric și teroare comunistă au împins țara într-o criză de o amploare și de o profunzime unice în istoria noastră modernă. Este o criză generalizată, dar în primul rând morală, economică și de autoritate. În cele mai grele împrejurări, credința în Dumnezeu a menținut în inima neamului nostru speranța și încrederea în viitor. Și acum, în momente de cumpănă, purtăm aceeași credință în renașterea țării. Această mintuire nu poate fi însă așteptată numai de la alții, din afara țării, ci ea se va realiza prin voința, curajul și patriotismul întregii națiuni. De noi depinde să facem din ziua de 27 septembrie 1992 o răscruce istorică și ziua învierii României.

Marii dușmani ai neamului, care conduc țara de aproape o jumătate de veac, se folosesc astăzi de armele lor obișnuite: ura, minciuna, învrăjbirea și amenințarea în scopul de a înfricoșa și șantaja. Pretinzându-se urmași ai celor care în decembrie 1918 au realizat unirea, ei pingăresc eroismul lui Avram Iancu și patriotismul luminat al memorandiștilor, manifestând un naționalism primitiv, șovin și demagogic, care este cu evidență potrivnic intereselor țării. Singurul lor gând este manipularea sentimentului național în scopuri meschin-electorale. Ei lucrează, de fapt, mină în mină cu extremiștii maghiari din țară și străinătate, care tot prin crearea de false tensiuni și învrăjbiri prezintă poporul român ca pe un popor șovin, xenofob, oprimator al minorităților și, inventând o „problemă transilvană”, propun soluții neconstituționale, ce prejudiciază în același timp comunitatea românească și pe cea minoritară maghiară (...)

Ne afirmăm astăzi cu solemnitate fidelitatea noastră față de spiritul și principiile Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918:

(...) În consecință:

a. Vom elimina din societatea noastră orice fel de discriminare realizând absolută egalitate a cetățenilor, nu numai în fața legii, dar și în ceea ce privește șansele fiecăruia de a-și realiza optim însușirile și munca.

b. Întreaga noastră activitate și deciziile noastre vor fi pătrunse de responsabilitatea față de orice cetățean român, indiferent de convingerile sau naționalitatea sa, pe care în egală măsură îl vom ocroti și ajuta.

c. Vom acorda și garanta toate drepturile prevăzute în reglementările internaționale, tuturor cetățenilor români, respectând principiul după care comunitățile minoritare să fie libere de a-și folosi limba, de a-și cultiva tradițiile și de a-și dezvolta cultura în scopul menținerii identității lor etnice (...)

(...) Momentul de răscruce pe care îl trăim este nu numai al țării noastre, ci al Europei și al lumii întregi (...) România trebuie să se înscrie în prezentul curs istoric al Europei, iar acest lucru este vital nu numai pentru comunitatea românească, dar și pentru comunitățile minoritare.

Facem deci un apel către toți cetățenii României să fie conștienți de importanța acestui moment și de responsabilitatea pe care o au față de țară, față de ei înșiși și de familiile lor. Prezentul ne impune tuturor datoria de a fi uniți în:

1. Dorința de a desprinde țara de comunism și, prin adevăr, patriotism luminat și reconciliere, să realizăm un stat de drept, liber și suveran în cadrul granițelor firești din 1918, stabilite pe baza principiului autodeterminării.

2. Respingerea oricărui naționalism primitiv, șovinism și extremism, a unor pretenții iredentiste și diversioni patriotarde, care prejudiciază întreaga națiune, inclusiv comunitățile minoritare.

Avem ferma convingere că maghiarii transilvăneni ce își iubesc cu adevărat neamul sînt în același timp buni cetățeni, principiu care, de altfel, este valabil în raporturile dintre minorități și majoritate, în orice țară a lumii (...)

(...) La 27 septembrie, de noi toți depinde ca România să redevină ea însăși.

Așa să ne ajute Dumnezeu !

CONVENȚIA DEMOCRATICĂ DIN ROMANIA

Cluj, 12 septembrie 1992

UN JILT PENTRU

Ne exprimăm totală dezaprobare în legătură cu agresiunea d-lui Gheorghe Funar, candidat la președinție din partea P.U.N.R., din ziua de 15 septembrie, la catedrala din Timișoara, considerind că sub nici un motiv, indiferent de agresivitatea și extremismul propagat de ideile d-lui Funar, nu trebuie revenit la metodele folosite în precedentă campanie electorală. Dincolo de faptul că gestul domniei-sale poate fi interpretat ca un act de profanare a idealurilor celor care au murit în revoluție și ca o sfidare adresată orașului Timișoara, considerăm că orice campanie electorală nu se poate desfășura decît prin lupta de idei și prin mijloace democratice.

„22“

INSPECȚIE DE FRONT

Intr-o vreme a sursogatelor tranziției, două realități bin-tuie poporul român: concertul lui Michael Jackson și cam-pania electorală. Cîntărețul american va pleca după spe-tacol. Partidele, însă, rămîn. Anchetă noastră, desî sumară, își propune o panoramă a atmosferei electorale. Alexei: liniștea, schimbarea, proprietatea, adevărul, căminul, prosperitatea, viitorul, iarăși liniștea, iarăși schimbarea. Sau ce s-o nimeri.

P.S.M. — COMITETUL CENTRAL AL STÎNGII DEMOCRATE

Apariția Partidului Socialist al Muncii este tulbură, ca vinul de Ioannă. Se bănuiește la origină ceva neregulă legislative, ceva presiuni politice, însă intrarea în lega-litate a permis apariția „partidului stîngii democratice” care, acționează „în numele idealurilor socializmului de-mocratic, pentru binele patriei și prosperitatea cetățenilor ei”. Toate citatele sînt din documente oficiale. Adevă-rul axiomatic că P.S.M. nu și poate îndeplini obiectivele și îndatoririle fără acces în Parlament” a generat partici-parea la alegeri și semnul electoral — soarele — care în-seamnă: „viată, lumină, speranță și, dacă vrei, dăimuire, perenitate, înțelepciune. Un simbol mai neutru, mai apropiat de spiritul nostru”. Cel puțin așa ne-a declarat d-l Al. Ghilera — care, trecind peste mirarea că pragul partidu-lui e călcat și de alți pași, ne-a oferit amănunte despre viața în campanie electorală: așezat pe un colț de masă — cu colecțiile „României libere”, „Europa” și ceva „Ade-vărul” în față — am aflat că oamenii din conducere fac teren, transmițind ideile programatice prin întâlniri de la om la om — numărul membrilor nu a fost însă divulgat, oricum, sînt depuse candidaturile a 528 de persoane, în toate cele 42 circumscripții. Majoritatea candidaților sînt stimabili și intelctuali, dar se află și un implegat, vreo doi lăcătuși etc. Prioritar se mișcă pentru princi-piile socializmului democratice: „Sistem de acord cu pluripartidizmul, cu libera exprimare a opiniilor, liberta-tea constituției” — ș.a.m.d. În campanie nu s-au semna-lat neregulă majore — în Parlament, „unde vom intra indiscutabil”, se va „umbra la esența reformei, la ritmul și fondul problemei”. Se prevede o alianță de centru-sîntinza — „apropriată ideologic, dar nu ne suprapunem, sin-tem de Românie Mare și F.D.S.N.” — în rest, o imagine obștuită de sediu de partid — Chiar și nebunul, oaspete eurent, cu o sacă pe cap și pieptul plin de insigne — și pe care îl-ți poți apropia numai dacă te declari ateu.

M.P.R. — CUBUL NAȚIONALISMULUI CURAT

Mișcarea pentru România a depășit nivelul existenței doar în scripă sau la conferințele de presă — există un sediu, circa 400 de membri, plus mult entuziasm — o do-nație de 1 milion lei din partea unui întreprinzător parti-cular a permis participarea la alegeri — astfel că spectrul politic românesc cuprinde și o „mișcare național-democra-tică bazată pe cinste, ordine, legalitate, disciplină și spirit de sacrificiu”. Liderul Mișcării — Marian Munteanu, candidat pentru Camera Deputaților — era în cam-panie electorală — Oricum, lipsa sa din sediul central pă-reca suplinită de mai multe fete frumoase — Cristina Iatan, blondă și subțirică, 24 de ani, studentă, blugi negri, ehlmir și cămășă albă din pinza de tort, candidat pe listele electorale — Extrem de amabilă, deschisă la dialog — Mișcarea se vrea un partid al tinerilor, nu doar în vorbe — „M.P.R. este o organizație a sacrificiului de sine, a re-nunțării la interesele personale în favoarea celor ale com-unității românești” — Argumente indirecte — Desi nu au fost inițiatorii, mulți membri au participat voluntar la renovarea Bisericii din Ceacu (jud. Călărași) sau a „Mo-numentului celor fără de mormînt” din comuna Balacl — „garantăm susținerea absolută a valorilor naționale fun-damentale: spiritualitatea creștină, matricea culturală națională, proprietatea”. Pe un perete, alăturate: o cruce cu Hristos răstignit, tricolorul și portretul lui Eminescu — „sînteza național-democrată reprezentă, în viziunea Miș-cării, calea dreaptă pe care va merge tineretul român” — Pentru alegeri, Mișcarea a depus liste în 19 cir-cumscripții, cu 52 candidați cuprinși între 23 și 83 de ani — mulți studenți, un jurnalist, profesori universitari, un fost șef al Direcției de Informații a Armatei, mun-citori etc. — Primele inițiative legislative se doresc a fi: un Program Național de protecție a tineretului și — re-forma învățămîntului, inclusiv legislarea unui Parlament studențesc național — În rest, lată expresia politică a Noului Generații: „nu abandonează lupta și nu este dispus să accepte compromisuri”.

P.U.R. — DIRECȚIA GARANTĂRII PROPRIETĂȚII

Partidul Umanist Român a trumf oarecum năstăpit de scena politică românească — Înregistrat la 18 decembrie 1991, nu are personalități, dar e, în schimb, înconjurat de un „nimb” de suspiciune și bănuiele — Neînțelegerea, după cum susțin sursele din interior — Distincția dintre parti-d și societatea Crescent (presupusă), filiera a Securității, este clară — Fiecare cu treburile ei — P.U.R. e organizat la nivel național, sub forma cluburilor, în 38 de județe — există un președinte executiv, ei doar un comitet di-rector format din șapte persoane — Numărul membrilor nu se știe, dar oricum „sintem partidul în cea mai mare ascensiune” — P.U.R. este promotorul unei inițiative în-e, dite pînă acum — modificarea Constituției — Tentativa constă în a strînge 500.000 de semnături pentru schim-barea articolelor 61 și 135 din Constituție, care prevăd că statul doar ocroteste proprietatea — nu o și garantează — așa cum este specificat, spre exemplu, în cazul străinilor și apatrizilor ce locuiesc în România.

MARIAN CHIRIAC

„Ceaușescu a dus o politică bună”

D-le Funar, prin ce se deosebete programul dvs. eco-nomic de al celorlalte partide?

Prin faptul că noi avem program economic și celelalte nu au.

— Dar în privința drepturilor minorităților, prin ce se deosebete?

Dar eu nu caut să mă deosebesc prin nimic de ceilalți colegi, eu acest principiu l-am practicat deja în munici-piul Cluj-Napoca, de a respecta Constituția și legile sta-tului.

Cum vi se pare politica lui N. Ceaușescu în domeniul național?

În ansamblu a dus o politică bună, de apărare a inte-grității și suveranității României, a greșit însă acordind privilegii minorității maghiare.

Ce fel de privilegii?

Occuparea unor funcții de conducere pe linie politică și profesională pe criterii etnice.

Care este părerea dvs. despre Iosif Constantin Drăgan și despre legăturile sale cu Ceaușescu?

Am o părere foarte bună despre prof. Drăgan și despre ceea ce a reușit să realizeze pentru țara noastră. Au fost câteva situații cînd dl. Drăgan a făcut importante donații unor institute de învățămînt superior în timpul regimului totalitar. Acum este președinte de onoare al „Vetrei Românești” și o srijină financiar.

Vorbii mereu de un plan pentru dezintegrarea Româ-niei, răpirea Transilvaniei, Aveți date concrete?

Există preocupări ale guvernăntilor de la Budapesta, ale iredentistilor maghiari și ale unor lideri extremiști ai U.D.M.R.-ului, care urmăresc anexarea Transilvaniei la Ungaria.

Ați putea preciza elite ceva?

O astfel de intenție este concretizată în existența pe te-ritoriul României a 801 organizații antiromânești. Ultima intrată este Fundația Soros. Și, de asemenea, unitățile mi-litare ungare masate la frontieră pentru începerea răz-bolului. Sint convins că liderii U.D.M.R.-ului lucrează mină în mină cu guvernăntii de la Budapesta.

„Tinerii din Transilvania sint pregătiți pentru un război civil”

Aveți dovezi?

Păi, chiar modul de organizare a U.D.M.R. și a altor formațiuni ale tineretului maghiar din țară. Faptul că dețin armament și că mul de tineri din Transilvania sint plecați în Ungaria în tabere de pregătire militară pentru pregătirea unui război civil.

De unde aveți aceste informații?

S-a relatat și în presa noastră unde sint aceste tabere și care este efectivul lor.

V-ați pronunțat pentru întărirea S.R.I.-ului; credeți că trebuie schimbat ceva în această instituție?

În privința S.R.I.-ului susțin, cel puțin pe linie asigu-rarea fondurilor necesare, creșterea de trei ori a numă-rului personalului, astfel încît să ajungă din punct de ve-dere al numărului și al dotărilor la nivelul serviciilor si-milare din Germania, Franța, Israel etc.

V-ați referit numai la număr și la dotare; ce altceva credeți că trebuie schimbat?

Asta rămîne să stabilească cel care vor conduce S.R.I.-ul.

Cu privire la episcopul Tökés ați afirmat că în cazul în care veți ajunge președinte îl veți da „posibilitatea să meditez la Gherla”. De ce anume concret îl veți acuză pe pastorul Tökés, știut fiind că Gherla a fost o puscărie politică?

Vol cere instanțelor judecătorești să și facă datoria și să-l judece pentru faptele pe care le-a săvîrșit. Există un dosar întreg cu acțiunile pe care le-a întreprins episcopul Tökés.

Dar ați afirmat că doriți desființarea Inchisoriilor poli-tice...

Nu m-am referit la Inchisoriile politice, ci la faptul că în România nu trebuie să mai existe deținutul politic.

Îi includeți aici și pe membrii C.P.Ex.-ului?

Acei dintre membrii C.P.Ex.-ului care au fost condam-nati politic urmează să fie amnistiați. Dar, dacă se dove-deste că au săvîrșit infracțiuni, voi susține să fie traduși

Domnul Gheorghe Funar locuiește la hotel București în aceeași cameră cu domnul Gavra. Este foarte ocupat. In-terviuri la radio și în presă, apariții la televizor, turnee e-lectorale. Dar dînsul își păstrează calmul olimpic și certi-tudinea că va cîștiga din primul tur. Nestîrbîtă rămîne și credința în iminentul război civil organizat de „tinerii din Transilvania”, în manevrele iredentistilor de la Budapesta și București care vinează Ardealul. În cazul în care dînsul va ajunge președinte, își va aduce probabil o contribuție „prețioasă” ca toate acestea să devină realitate. Doamnă ferește!

„Nu vom face alianțe cu C.D.R., U.D.M.R. și F.S.N. — Roman”

în fața instanțelor de judecată pentru infracțiunile pe care le-au săvîrșit fiecare în parte.

Ca primar al Clujului ați dispus desființarea firmelor în limba maghiară, pe motiv că sînt străine. La fel și sco-ile cu predare în limba maghiară. În această idee, veți desființa și firmele în alte limbi, ca de exemplu „snack-bar” sau școlile de limbă germană, italiană, greacă?

Exagerați! Nu se pune problema unor școli maghiare: nu există școli maghiare în România, există școli în care elevii învătă în limba maghiară. Deocamdată. Dar ne vom alinia la standardele europene și atunci dvs. nu veți mai pune asemenea întrebări.

Dar, conform tuturor standardelor din lume, minoritățile au dreptul să învete în limba maternă.

Vor putea să învete la fel cum învătă elevii în Germa-nia, în Franța, adică două ore de limbă maternă pe săp-tămîna.

Și aceiași regim îl veți aplica și școlilor italiene, ger-mane etc.

Regimul va fi același pentru toți cei care au o altă limbă maternă decît română.

Ați susținut într-un interviu publicat în gazeta „Zig-Zag” că, în cazul în care veți deveni președinte, o să des-ființați ajutorul de somaj. Cunoașteți că o asemenea mă-sură este anticonstituțională?

Nu se pune problema desființării ajutorului de somaj: am afirmat că oamenii vor avea unde munci, vor putea să și cîștige din muncă veniturile din care să trăiască de-cont. Dacă vor exista oameni care nu vor să lucreze, le vom da un ajutor social, astfel încît să poată supraviețui.

Pe plan internațional nu sîntei privit foarte favorabil, dovedă și serioarea celor șapte congresmani americani...

În fruntea acelor congresmani se află Tom Lantos, de origine maghiară, șeful diasporei maghiare. Nu-l confundăți pe celăntău american Lantos cu Senatul american. Cunoașteți însă poziția ambasadorului S.U.A., care este o persoană oficială și care a afirmat despre mine că sint un om inteligent, fermecător și ospitalier.

„Alături de oricare altul, tot eu cîștig”

Deci sîntei convins că imaginea României nu va avea nimic de pierdut prin prezenta dvs. în fruntea statului?

Dimpotrivă, va avea numai de cîștigat.

Care este atitudinea dvs. față de presă?

O consider a patra putere în stat.

Atunci de ce ați încercat să interziceți ziarul „Tribuna Ardealului”, care vă este nefavorabil?

N-am încercat deloc să-l interzic: revista aceasta va da faliment pentru că l-am pretins daune morale în valoare de un miliard de lei, avînd în vedere călămnia pe care a scris-o săptămîna trecută sustînd că părintii mei, în perioada în care aveam cinci pînă la zece ani, ar fi fost legionari notorii.

În ziarul „România liberă” se afirmă că soția dvs. a fost colaboratoare a Securității...

Urmează să-l dau și pe ei în judecată și le voi pretinde daune morale în valută.

Veți susține o legislație specifică pentru presă?

Da, voi susține să apară o lege a presei, pentru ca zia-risții să se poată încadra în niste prevederi legale, să re-necte realitatea, să nu mai dezinformeze ori să recurcă la călămni, să aducă daune morale unor personalități poli-tice.

Ce proiectaj sperați să obțineți în viitorul parlament și cu cine veți face o alianță de guvernare?

Sperăm să obținem peste 25%. Vom încheia alianțe cu P.R.M., P.D.A.R., P.N.L. și, poate, cu republicanii. Nu vom face în nici un caz alianță cu Convenția Democratică, U.D.M.R. și F.S.N.—Roman.

De ce excludeți F.S.N.—Roman?

Pentru că acolo au rămas mulți dintre cei care au dus o politică antiromânească și care se află și acum în guvern.

Care ar fi prima dvs. decizie ca președinte?

Desemnarea primului-ministru.

Ar putea fi acesta dl. Viorel Sălăgean, așa cum ați lăsat să se înțeleagă la conferința de presă?

Este unul dintre posibili candidați, mai sînt și alții.

Faptul că a fost candidat pentru C.C. al P.C.R. nu con-stituie în viziunea dvs. un contraargument?

Urmează să analizăm toate aceste detalii.

Dacă nu veți ajunge în turul doi, spre cine vă veți ca-naliza voturile?

Eu susțin că voi cîștiga din turul I.

Și totuși...

În turul II intră obligatoriu Funar: alături de oricare altul, tot eu cîștig!

ŞASE CANDIDATI

Meseria de candidat nu este o povară deloc ușoară. Mai ales atunci când îți dorești, ca d-l Caius Traian Dragomir să intri în pielea viitorului președinte.

„Eu am promis numai lucruri foarte precise”

„Cuvîntul «moșieri» nici nu a existat!”

Față de procentul de 25% pe care vi-l acorda d-l P. Roman acum o lună, considerați că v-au crescut ori nu cele?

Nu este vorba de o prezentă permanentă: am fost foarte mult și separați, dar probabil clipurile de la televiziune creează o asemenea senzație. Sintem prieteni și rămânem prieteni și parteneri politici. Ca atare, a nu fi împreună ar însemna până la un punct un fel de divorț.

„Un candidat al tuturor românilor”

Haideți să lămurim un lucru, d-le Caius Dragomir: asemenea afirmații au fost făcute de dl. Petre Roman în câteva interviuri cu alegătorii de la țară, unde alți participanți și dvs. nu ați fost transmiși în clipurile electorale ale F.S.N.-ului. Nu le puteți nega, au fost văzute de o țară întreagă. Vă disociați de ele, înțeleg...

me gen de afirmații, vă încreb: Dvs. vi le asumăți sau nu?

Eu am spus deja că în cazul unui eventual tur al doilea, în care eu n-aș fi votat cu cel mai democrat dintre candidați. În orice caz, după l-au socotit un astfel de candidat pe dl. Ion Iliescu, n-aș mai candida eu. În ce privește democrația, Convenției, sînt dispus s-o cred, dar nu s-o accept politic fără o discuție cu această Convenție. Aș dori ca electoratul, în momentul în care va primi un semn în favoarea Convenției, acest semn să se bazeze pe o tranșacție foarte clar elaborată și care ne dă garanții că ea se va dedica democrației. Nu se dă o indicație electoralului fără a avea asigurări de la partenerul politic cu care discuți.

„În ograda F.D.S.N.-ului se află toate greșelile”

Au existat asemenea contacte cu Convenția Democrată?

„Nu știu ce au făcut primarii fesenști”

Fiind candidat la președinție, v-ați solicitat dosarul de la Securitate?

Partidele NEPARLAMENTARE ȘI CAMPAANIA ELECTORALĂ

PARTIDUL ROMÂNIA MARE (P.R.M.)

D-l Radu Theodoru, după ce a ținut să puneteze raporturile P.R.M. cu Revista „22” (o luptă între inamici), ne-a oferit aceste informații: P.R.M. a depus liste de candidați în toate județele, în general liste complete; sigur nu va realiza nici o coaliție cu alt partid; contază pe cea, 500.000 simpatizanți. În completarea lor, am primit mai multe numere din revista România Mare, precum și Programul P.R.M., în care liderii acestuia își exprimaseră deja opinia în legătură cu problemele care mă interesau. Din textele lor am selectat câteva fragmente.

PARTIDUL RENĂȘTERII NAȚIUNII ROMÂNE (P.R.N.R.)

P.R.N.R. nu are președinte. D-l Lucian Vasilescu se consideră doar membru fondator cu drept de veto. P.R.N.R. refuză ideea de președinte al unui partid: „președintele e întotdeauna cu tunul în mână, multe luni, e un bla pe care îl duci de lant de colo-colo”. P.R.N.R. n-a vrut să depună liste de candidați în nici un județ, pentru că nu își se acordă respectul cuvenit, nefiind admis să apară la televiziune. Desi d-l Vasilescu ar fi dorit să candideze la funcția de președinție al României, a renunțat pentru că n-a vrut să ceară semnătură, cum au făcut ceilalți candidați. Domnia-sa își ilustrază crezul în versuri proscrite din care, cu permisiunea autorului, cităm câteva:

PARTIDUL LIBER SCHIMBIST (P.L.S.)

P.L.S. a fost decapitat de curind prin „trădarea” președintelui său, d-l Ștefan Cazimir, care, trecînd de partea F.D.S.N.-ului și a d-lui Iliescu, s-a desis de liber-schimbist dar nu și de „liber-schimbism”. P.L.S. a depus liste de candidați în 24 de județe și nu susținea pe nimeni la funcția de președinte, lăsînd libertate totală în gîndire și acțiune fiecărui membru. D-l Gheorghe Vasile, secretarul general al partidului, acceptă resemnat că P.L.S. nu are șanse de a strînge cele trei procente necesare intrării în Parlament de ceea ce consideră participarea în această campanie electorală ca un exercițiu de menținere a formal...

o cercetare generalizată a dosarelor, as dori să existe o comisie de anchetă, eventual parlamentară, care să examineze condițiile în care au fost menținute aceste dosare. În ceea ce mă privește, nimeni din cadrul partidului nu mi-a cerut-o, iar eu mă cunoșc bine.

Cum vă explicați faptul că Occidentul nu s-a arătat pînă la ora aceasta prea interesat să vă facă o invitație oficială?

Occidentul nu a invitat în mod oficial pe nimeni. Eu am fost invitat la o discuție cu ambasadorii Comunității Europene, o discuție care a avut loc imediat după desemnarea mea drept candidat; atunci am întrebat cum s-a produs invitarea d-lui Emil Constantinescu, invitare pe care nici unul dintre ei nu a recunoscut-o. Toți ambasadorii refuză caracterul oficial, inclusiv ambasadorul Olandei, care a declarat că l-a însoțit pur întâmplător. Noi am manifestat totdeauna o maximă discreție în legătură cu înfățișările noastre diplomatice.

Trei opinii politice majore

Dumneavoastră sunteți convins că veți putea realiza schimbarea pe care o promițiți, în cîteva luni, așa cum l-a se prezînde primarilor Convenției?

Să știți că eu am promis numai lucruri foarte precise. Am spus exact în ce constă această schimbare. Unul dintre meritele campaniei mele este că totuși se detaliază și se structurează conceptul. Toată lumea știe că trebuie schimbare, pînă la urmă vîd că și F.D.S.N.-ul, care o clar că nici n-a vrut-o, nici n-o va face vreodată, dar problema este care va fi structura acestei schimbări. Discuția noastră ar putea să creze ideea că oamenii politici nu mai au nici o șansă de reconcliere, dar să știți că nu este așa. Sînt convins că se vor putea găsi în programul Convenției, al nostru sau al P.N.L.-ului acele puncte din care să rezulte un program de guvernare unic și satisfăcător.

Care considerați că este contracandidatul dvs. cel mai puternic?

Dacă tot nu am făcut estimări cu privire la șansele mele, nu mă punctez să fac cu privire la șansele altorui. Mie mi se pare că trei oameni reprezintă trei opțiuni politice majore și acestea sînt Emil Constantinescu, Ion Iliescu și eu mine.

Interviuri realizate de ANDREA PORĂ

Dacă ar fi să puneți o întrebare electorală candidați, care ar fi aceasta?

Pe dl. Iliescu l-aș întreba dacă nu crede că, după enorma sa viață politică pe care a avut-o, personalitatea din el este chiar în fața istoriei, nu ar fi mai bine servită dacă s-ar retrage din această cursă. Poate un asemenea gest ar reprezenta pentru domnia-sa, după acești doi ani, o manifestare de noblete. D-lui Emil Constantinescu i-aș pune întrebarea dacă știe bine ce reprezintă. Pentru că mi se pare că în această Convenție există o altă de mare diversitate și altele tensiuni interne, încît după auzuri, conform unor informații ce vin dinpre Convenție, se va distocia. Iar d-lui Druc, dacă, dincolo de acest ideal foarte nobil al reunificării, cunoaște suficient România, aceasta de aici. Celorlalți doi nu am ce întrebări să le pun.

PARTIDUL LIBER SCHIMBIST (P.L.S.)

P.L.S. a fost decapitat de curind prin „trădarea” președintelui său, d-l Ștefan Cazimir, care, trecînd de partea F.D.S.N.-ului și a d-lui Iliescu, s-a desis de liber-schimbist dar nu și de „liber-schimbism”. P.L.S. a depus liste de candidați în 24 de județe și nu susținea pe nimeni la funcția de președinte, lăsînd libertate totală în gîndire și acțiune fiecărui membru. D-l Gheorghe Vasile, secretarul general al partidului, acceptă resemnat că P.L.S. nu are șanse de a strînge cele trei procente necesare intrării în Parlament de ceea ce consideră participarea în această campanie electorală ca un exercițiu de menținere a formal...

PARTIDUL RENĂȘTERII NAȚIUNII ROMÂNE (P.R.N.R.)

P.R.N.R. nu are președinte. D-l Lucian Vasilescu se consideră doar membru fondator cu drept de veto. P.R.N.R. refuză ideea de președinte al unui partid: „președintele e întotdeauna cu tunul în mână, multe luni, e un bla pe care îl duci de lant de colo-colo”. P.R.N.R. n-a vrut să depună liste de candidați în nici un județ, pentru că nu își se acordă respectul cuvenit, nefiind admis să apară la televiziune. Desi d-l Vasilescu ar fi dorit să candideze la funcția de președinție al României, a renunțat pentru că n-a vrut să ceară semnătură, cum au făcut ceilalți candidați. Domnia-sa își ilustrază crezul în versuri proscrite din care, cu permisiunea autorului, cităm câteva:

„Case, fabrici și uzine Nu uitați, însă românul Ce cu greu le-am ridicat, Are el răbdarea lui, Le scoarâți, voi tiranil, Și cînd sî-o scuipa în palmă, Azi pe toate la meaz, Intelect cu multă școală, Vindeți țara, mai golani, Trădător de neam și țară, Dați-o lumii fără bani L Atunci, frate, să te tîl!”

PARTIDUL ROMÂNIA MARE (P.R.M.)

D-l Radu Theodoru, după ce a ținut să puneteze raporturile P.R.M. cu Revista „22” (o luptă între inamici), ne-a oferit aceste informații: P.R.M. a depus liste de candidați în toate județele, în general liste complete; sigur nu va realiza nici o coaliție cu alt partid; contază pe cea, 500.000 simpatizanți. În completarea lor, am primit mai multe numere din revista România Mare, precum și Programul P.R.M., în care liderii acestuia își exprimaseră deja opinia în legătură cu problemele care mă interesau. Din textele lor am selectat câteva fragmente.

Jurnal de campanie

Intre 11 și 13 septembrie, dl. Emil Constantinescu, desemnat de C.D.R. candidat pentru alegerile prezidențiale, a întreprins un turneu electoral la Cluj, Năsăud și în mai multe localități din Maramureș (Baia Mare, Cavnic, Bogdan Vodă, Sighetul Marmăției, Săpînța) • Structura vizitelor în orașe : întâlniri cu oficialitățile locale la prefectură și primărie ; întâlniri cu reprezentanții sindicatelor ; depunere de coroane la monumentele din oraș ; miting electoral ; conferință de presă ; discuții libere cu cetățenii localității • În tot acest

turneu, dl. Emil Constantinescu a fost primit cu aclamații entuziaste. Pe mai multe porți maramureșene am văzut lipite afișe cu portretul d-lui Emil Constantinescu și cu însemnul C.D.R. — CHEIA • Care este impresia dvs. după acest turneu, domnule Emil Constantinescu ? „Este pentru a treizecea oară cînd vin în aceste ținuturi. Mă simt foarte legat și de oameni, și de locuri. Faptul că am fost primit cu atîta căldură mă mișcă profund și în același timp mi se pare... firesc. O parte din mine aparține oamenilor și locurilor acestora” •

11 septembrie 1992.

Doar cu o zi înainte, pe 10 septembrie, Gheorghe Funar, candidatul la președinție din partea extremismului românesc, vizitase Baia Mare cu intenția de a atîta o dată în plus pasiunile naționaliste și de a ține trează atenția celor care se tem de pierderea

Ardealului. La sosirea noastră, pe cîteva dintre afișele-portrete Funar, pozele și vîzută (adăugată cu pixul) o mîslăciară ; rezulta o asemănare uimitoare cu ceea ce oricine știe că a fost Făhrerul.

La alegerile locale, după turul întii de scrutin, Convenția Democratică

obținuse un scor bun, conducînd cu un plus de 16.000 de voturi. Dar un comunicat ambigiu din partea guvernului maghiar dat tocmai în acest interval a făcut ca rezultatul final al alegerilor locale să bazeleze spre P.U.N.R. Băimărenii susțin că a doua oară nu se vor mai lăsa păcăliți.

avizat asupra a ceea ce înscamnă o mină, dl. Constantinescu a spus că distrugerea acestui tip de industrie ar avea consecințe catastrofale. Legea falimentului, neelaborată încă, nu trebuie să mai sperie pe nimeni, pentru că, în fond, ea ar fi singura capabilă să salveze astfel de unități industriale. Printre-o astfel de lege statul și-ar asuma răspunderea de a schimba succesiv administrații pînă ar găsi-o pe aceea capabilă de a da soluții.

Amenințînd cu declararea unei greve, liderii sindicali din bazinul Baia Mare nu se pot consola cu gîndul că plumbul, zincul, aurul nu mai sînt de folos și că vechii așezări miniere și „reprofileze”. Dl. Emil Constantinescu, citînd din programul C.D., a arătat că, în cazul existinței alegerilor, reforma nu trebuie continuată, ci înfrîntă. Ceea ce se petrece de doi ani și mai bine este o antireformă, iar tranziția este haosul.

Întrebat care este părerea sa despre sindicate, dl. Constantinescu a precizat că intenționează — în cazul în care va fi ales președinte — să se alăturească un grup de consilieri din partea sindicatatelor pentru principalele probleme.

PREFECTURĂ. PRIMĂRIE. ÎNTILNIRE CU SINDICATELE

În turneul său electoral la Baia Mare, dl. Emil Constantinescu a fost însoțit de următoarea echipă : Nicolae Constantinescu (P.A.C.), Ioan Lun (P.N.T.C.D.), Călin Popescu Tăriceanu (N.P.L.), C. Avramescu (P.S.D.R.), Ulin Spincanu (economist, autorul programului economic al C.D.), Mihai Gheorghiu (reprezentant al mișcării studențesce), Cezar Corci, Dragoș Pălaru și, firește, nepoștii 21 — de-embriști.

La Prefectura din Baia Mare, primit de prefectul Dan Marinca și de Ioan Dulfu, președintele Consiliului Județean, dl. Emil Constantinescu a ținut să mulțumească oficialităților orașului pentru înlesnirea dialogului și a spus că, în cazul în care va fi ales, va fi destituit președintele celor care l-au ales, dar și al celor care nu l-au ales.

În timpul discuțiilor, în sala în care ne aflam, prin pereți, prin podele s-a auzit o voce de la „centru”. O teleconferință, s-a spus, crispînd zîmbetele tuturor. Dl. Emil Constantinescu tocmai vorbea de descentralizare și de responsabilizarea pînă la nivel de individ a societății.)

Întrebat de programul său, dl. Emil Constantinescu a afirmat clar că nu poate promite nimănui nimic, decît promovarea unei legislații care să pună capăt haosului și corupției. Pentru că sîntem în prag de iarnă, C.D. are în vedere un plan de conșum de 100 de zile pentru depășirea greutăților imediate, Program care, prin negocieri, a fost accentat de toate partidele și asociațiile care formează astăzi C.D.

La primărie, discuțiile au atîns problema centrală a regiunii : minierii. S-a trecut astfel, aproape neobservat, de la cuvintele compozente la chestiuni de fond. Inginerul Bologa a pus în discuție transformarea minelor în societăți comerciale. De altfel, acest subiect a fost pe larg dezbătut în cadrul întâlnirii cu reprezentanții sindicatelor din zonă. Desi a subliniat în repetate rînduri că nu intenționează să se substituie guvernului sau

parlamentului, dl. Emil Constantinescu a abordat chestiunea mineritului ca specialist. Firește că profesia sa de geolog îi permite să aibă multe afinități cu această meserie și, în plus, așa cum a declarat-o, de cite ori merge într-o anumită zonă a țării, studiază cu atenție dosarul de probleme specifice aceluia loc.

Ion Birtas, vicepreședinte al Licii Sindicale Maramureș, a ridicat următoarea problemă : producția de mineruri neferoase pe primele șase luni ale anului este de 103%. Dar produsele sînt blocate în stocuri (cunrul stă în lingouri) pentru că unele ramuri ale industriei din alte zone ale țării și-au redus activitatea. Din acest motiv se

poate problema închiderii unor mine și a concedierii oamenilor. Semnalată în repetate rînduri la guvern, problema minelor n-a fost rezolvată decît din punct de vedere financiar, ignorîndu-se cheltuielile imense la închiderea unei mine și cu atît mai mult la re deschiderea ei. În timp ce există stocuri nevalorificate de cupru, zinc și plumb, aceleasi materiale sînt subiect de eriză în alte ramuri industriale. Pentru că tocmai vizitase Galațiul, dl. Emil Constantinescu a arătat că acolo combinatul metalurgic (una dintre unitățile care ar putea prelua neferoasele din Baia Mare) lucrează sub capacitate. Motivul ? Aceleasi blocaji care împiedică desfășurarea. Prea bine

LOCUL

Cavnicul este tîlă în bazinul „Noroc b... nă... — încă — răsuns cu ochi eu portrete, ch... vaci, președinte a spus că, în... zintă forța poli... care poate sco... nomică, sociali... de pînă acum... invrăbească, a... ncamuri să nu... a spus domnul... mină, Ana Bla... mată de băim... adevărații iubir... ganul folosit p... politice. „Exist... bă — a spus... pe mine m-a... lasă, că niciod... sunva. La 27... pînde să nu fi... Nicolae Con... dinte al P.A.C... cipanților la n... dumneavoastră... vă respectăm... pe maramureș... fiul mama. La... neavoastră va... comunism și d... Spincanu • ad

PIAȚA

Mitingul elec... fost deschis d... „Noroc b... nă... — încă — răsuns cu ochi eu portrete, ch... vaci, președinte a spus că, în... zintă forța poli... care poate sco... nomică, sociali... de pînă acum... invrăbească, a... ncamuri să nu... a spus domnul... mină, Ana Bla... mată de băim... adevărații iubir... ganul folosit p... politice. „Exist... bă — a spus... pe mine m-a... lasă, că niciod... sunva. La 27... pînde să nu fi... Nicolae Con... dinte al P.A.C... cipanților la n... dumneavoastră... vă respectăm... pe maramureș... fiul mama. La... neavoastră va... comunism și d... Spincanu • ad

SPRE

12 septembrie.

Dač în tr... d-lui Constant... Romulus Rus... lae Constanti... Mireea Diacon... teze ultimele... ținirile de a

DEZBII DE PU

La ora 10... avut loc întiln... tinescu, candid... tie cu repre... I.P.S. Irinc... (odox episcop... jului George... eli reformate... Csiba Kálmán... partea cultulu... din partea cu

LA C JOS

Spre prinz... spre Piața Pă... meni. Nimeni... pentru mitin

UNDE SE AGĂȚĂ HARTA PE PERETE

ate minoră ves- Mare. La întâlni- liderii sindicali, dorii să se stie să împărtășească ni Miron Cosma, scrierile pe care a aici au ajuns s. dl. Constantin- titorilor Cavnicu- un acum a do-

minat comunismul. Dorim ca si dumneavoastră o schimbare". După numărul celor fecii să-l vadă pe candidatul la prezidenție al C.D.R., după felul în care l-au ascultat și l-au aclamat s-ar putea spune că mineri și familiile lor de aici doresc într-adevăr schimbarea și că de această dată nu le este indiferent în ce sens se va produce. Cavnicul, un

loc îndepărtat și pierdut în munți. „Locul de unde se agăță harta pe perete” (asa cum a spus dl. Constantin- nescu) pare că s-a trezit, chiar dacă în esența acestor oameni cu viața as- pră intră doar televiziunea română. Un bărbat îmbătrânit mi-a spus: „Pe Iliescu era să-l omorâm de mai multe ori Cămoșanu. Am văzut eu la televi- zor. Credenți-mă ne mine. L-a trântit eu capul la pământ și abia a scăpat”.

UNIVERSITĂȚII DIN BAIJA MARE

din Baia Mare a aceluși Păslaru cu aceeași iluzie adu- de oameni — a acțiunii panouri de noi. Marinei Co- t din Baia Mare. oras, C.D. repre- favorită, singura ra din criza eco- norală. „Puterea făcut decît să nu înlocui prietenii și noi inteligenți” — el. Cu flori în a, îndelung acti- a vorbit despre țară și nu de ste- eroirea carierelor Maramures — vor- diana — care statul tot timpul: a fost să nu fie mbrie, de noi de- um în România. nescu, viceprese- a adresat partii: „Am venit la cu eu vă iubim și români îl respectă ca cum își respectă pteptembrie și dum- să alegeți între ce”. Iar Ulm : „Pentru schim-

bare avem de votat două chei — cea pentru parlament și cea pentru pre- sedinție”.

DI. Emil Constantinescu a început să vorbească pe fondul aplauzelor. „Venind spre dumneavoastră am fă- cut pe drum un mic calcul: sint pen- tru a treizecea oară aici. M-am legat de aceste tînturi în care am venit mai întâi ca student, apoi ca profesor, iar acum ca purtător al ideii de schimbare. Puterea de dinăun acum a compromis reforma. În România nil- nea a ajuns să aibă trei calități: să fie rară, proastă și scumpă. Și tot pu- terea ne-a învățat pe unii impotivă altora. Nu sîntem un popor sălbatic și barbar. Prin școală, biserică, justi- tie și armată — instituții care sîntem chiar noi — vom putea construi alt- fel și altceva”.

În încheierea mitingului, Cristi Pa- turea și Doctor Barbi au elocut cîteva din cîtecele Golaniet. Trentat atmo- sfera creată la Baia Mare amîntea de Piața Universității. După doi ani și alei, la capătul țării, oamenii trăiau bucuria descătușării. Erau hotărîți: „Noi de aici nu plecăm. / Nu plecăm acasă. / „Pînă nu vom câștiga / Liber- tatea noastră”. Surpriza a constătu în lansarea unui nou cîntec, compus de Paturea și Barbi în trenul București-

Baia Mare: Măi, animalule!

Există azi o specie ce-a cășorât din nom.

Ce Darwin a numit-o pur și simplu om. Dar mai există una în spirit KGB. Cu apelativul sobru — măi, animalule! Și fildeică eucuevaua îi va cînta etern. La animal îi bagă subit o mină-n

În mijlocul mulțimii l-aucă strîns de sit.

Prezidențial spumîndu-i doar alit:

Măi, animalule!

Măi, huliganule!

Măi, golanule!

Măi, măi dragă!

După retragerea din piață, l-am în- trebat pe mai mulți băimăreni cum li s-a părut mitingul. Păi, cum să fie- nici sindicatele, nici polițarea n-au scos altia oameni în stradă”.

Seara ne peronai din Baia Mare. Cezar Coriș, șef de campanie elec- torală, caută vagonul rezervat echipei dlui Constantinescu. Noroc că se schimbă locomotiva și se atasează va- gona. „Vreau să știu” se interesează dl. Constantinescu „dacă dezavolu- zate perfectă”. Nu, nu este, pentru că vagonul a fost găsit. E unul de clasa a II-a cu multă lume și foarte pu- culoar. Se schimbă impresii și se tre- ce rețete la pregătirea următoarelor etape: Clujul.

termine și pentru România cel de-al doilea război mondial. Iar poporul român să poată alege după o jumă- tate de veac democrația. Istoria este cea pe care o trăim astăzi, aici. Miine în altă parte, iar pe 27 septembrie în toată țara. Dumneavoastră clujeni mai aveți și o altă rusine care trebuie spălată... (Se scandează Jos Funar!). Atî înteles? Noi nu putem câștiga li- bertatea urîndu-i pe alții. Orice popor este cu adevărat liber atunci cînd vrea libertatea tuturor popoarelor. Jumă- tatea de ardelean din mine n-a inte- les niciodată cum pînă să-l urîm pe unguri. (Se scandează Unitate, Uni- tate.)

Sugrumată de emoții, Ana Blandi- ata le-a vorbit clujenilor despre ade- vărata iubire de țară care nu se țoa în stradă ei, asemenea îndrăgostiților, este ascunsă în adîncul sufletului, lă- sind doar fantele să vorbească.

Din partea Timișoarei, d-1 Radu Vlădea a citit un Apel (pe care îl re- producem în pagina 5 a revistei).

CETĂȚEAN DE ONOARE AL ORAȘULUI SIGHETUL MARMATIEI

La Sighetul Marmatiei, echipa d-lui Emil Constantinescu a ajuns greu. Era duminică și n toate localitățile oamenii doreau să stea de vorbă și să se in- chine în fața locanilor împreună cu candidatul desemnat de C.D.R. la func- tia de președinte, Năsăud, Cosbuc Ro- mul, Sălișteș, Bogdan Vodă Sיע, Dir- sana au însemnat oasurii în care dl. Constantinescu a vorbit direct cu oa- menii abandonîndu-se complet discurs- ul oficial. Oamenii s-au plîns de ne- cazurile lor, de lipsa pînii, de prețurile mari, de nesiguranta zilei de mîine; o femeie din Năsăud nu avea neceaz mai mare decît ea „bălețel meu o terminat lăscu” și nare de lucru”. În Romul, un bărbat explica ce înseamnă lipsa armelor cu care să se apere de an- male: „pe gînerile meu l-a fîcîmat ursu. După ore s-o tîntat eu el. Băleț de 30 de kilograme”.

În Sighet dl. Emil Constantinescu a fost întâmpinat conform tradițiilor ma- ramureșene, cu piine și sare. La primă- ria orașului, dl. Constantinescu s-a

întîmpinat cu ovalii, scandrîi și aplauze și-a încercat discursul dl. Emil Constantinescu: „Mitingul de astăzi depășește o simplă sesiune electorală. (...) Declar solemn în fața dumneavoastră, că nu am nicio intenție sîmp decît țara și neamul românesc”. Dl. Constantinescu a citit, Pe... de la Cluj (din care reproducem câteva fragmente în pagina 5 a revistei).

Mitingul de la Cluj ca și cel de la Baia Mare a amintit biei, dar și prezenții acolo, atmosfera din... U. I. versității: descătușarea de... și reevitarea demolițiilor umane... Pînă cele mai satanice divergențe... nocomunistă a încercat să... trezirea țării. Astăzi, țara... Modelul Iliescu, modelul Feneș au dat de a arăta oamenilor fondătura spre care poate fi împinsă azi țara.

(După terminarea mitingului — în acordurile cîntecelor din Golania — ingerii păzitori ai lui Gh. Funar, scul- fierii, au năvălit piata în două van- toane militare nou-noute și-n huida- licile clujenilor.)

intîlnii cu oficialitățile locale, primind titlul de cetățean de onoare al orașu- lui Sighetul Marmatiei. După mitingul la care au participat aproximativ 5- 600 de persoane, a fost vizitată inche- soarea din Sighet, acolo unde putera comunistă i-a ucis pe marii politicieni și intelectuali ai țării. L-am auzit pe dl. Constantinescu spunînd: „Acest loc, la fel ca Jilava sau Gherla, trebuie să devină muzeu. Numai vîndînd cu pro- prii lor ochi, oamenii pot înțelege ce a însemnat universal concentrarea com- unistă”. A urmas depunerea unei co- roane de flori la troita ridicată în lo- cul unde se presupune că a fost înrop- at Iuliu Maniu.

Săpînta, neînclășă în programul de vizită, și-a trimis mai mulți mesageri cu imperativul: „nu se poate să ne ocolim”. Astfel încît, alături de vizită, a fost la Săpînta, la Cîmîlîrat veseli. În poiana sfîntărită, stînd pe iarba, oa- menii care la alegerile locale au votat păști de armată au declarat că „noi nu ne mai trebuie în vechi comunități. Sînt Săpînta”.

CLUJ

fără 20”.

spre Cluj, echipa de (Ana Blandiana, din Spineanu Nico- t, Dragoș Păslaru. a rămas să perfec- tamente legate de in- și (nu usoare în

orașul guvernat de Funar), iar Pa- turea și Barbi au destabilizat firea a dată li) cu Măi, animalule, celalți au adorauit. Astfel încît, ajungînd în Cluj în tolu nopții, unde un grup compact de suporteri scanda „Constantinescu”, „Constantinescu”, aveai impresia că mitingul din Baia Mare continuă chiar dacă ai străbătut atîția kilometri.

AREA PUSĂ LA CALE PENTRU N-A REUȘIT

tefura din Cluj a 6-lui Emil Constan- C.D.R. la preziden- tii cîștigate din oras- tlea — episcopul or- reconsoțiile al Clu- n, episcopul Biseri- ghiare din Ardeal Gorge Cosman din otist, pastorel Sueti pentecostial, repre-

zentanții al Bisericii unitariene. Vorbînd pe rînd, înaltele fete bise- ricesci au pledat pentru nevoia de a ne respecta unii pe alții în iubirea comună pentru Hristos. Alături de dl. Emil Constantinescu s-a mai fost, la acea întîlnire, și dl. Corneliu Coposu. „Faptul că ne aflăm toți aici, în această încercare și că stăm de vorbă — a spus Ana Blandiana — arată că dezbinarea pusă la cale de putere nu a reușit.

CLUJ S-A STRIGAT „FUNAR”

ile Clujului duind au împiozite de oa- și ascundea emoția electorală anuntat.

Clujenii, a căror inerție a rămas inex- plicabilă pentru restul țării, au acum un primar ales care se numește Gh. Funar și care nu face decît să demon-

streze practice ce înseamnă extremis- mul nationalist. Această rusine mare să-i fi dezmoșit pe clujeni. Am auzit în ziua petrecută la Cluj în mai multe straturi sociale respingerea categorică a vari- antei Funar.

Mitingul din Piața Păcii a fost des- chis de Dragoș Păslaru care i-a pre- zentat pe invitații d-lui Emil Constan- tinescu: Doina Cornea, Ion Rațiu, Corneliu Coposu, Ana Blandiana, Ni- colae Manolescu, Vintilă Brătianu, Constantin Ticu Dumitrescu, Ovidiu Popescu, Mihai Grama, Ilie Popescu, Ioan Lup, Otto Weber, Nicolae Con- stantinescu, Uim Spineanu, Dinu Zam- firescu, Alexandru Herlea, Radu Vlă- dea, Ioan Păun Oțilman, Tănase Tă- vală, Vasile Popovici, Petre Mihai Băcanu, Victor Rehengiuc, Mircea Dia- conu și Rudolf Karl Krause, preziden- tele Comisiei pentru politică, externă și membru al Bundestagului. Au par- ticipat aproximativ 18 000 de oameni. Reproducem mai jos cîteva fragmen- te din lucrile de cuvîni ale partici- panților.

Corneliu Coposu: „Acum, înainte de alegeri, țara este împărțită în două tabere — cei care vor să men- țină comunismul și cei care luptă pen- tru democrație. Dumneavoastră nu va trebui să îndurați martiratul celor care au luptat în munți, care au stai ani de zile în închisori sau care în de- cembrie '89 au stat cu pietrele goale în fața mitralierelor. Dumneavoastră nu vi se cere decît să votați conform conștiinței dumneavoastră, iar 27 sep- tembrie 1992 noate deveni data eradi- cării comunismului în țara noastră”.

Nicolae Manolescu: „Sperăm ca peste 15 zile, la 27 septembrie, să se

PORTRET DE FÜHRER CU SADDAM HUSSEIN LA MEDIAȘ

De la Baia Mare spre București, drumul trece prin Mediaș. Oricît am fi fost de grăbiți să predăm materialele scrise și filmele pentru develop- pui, ne-am oprit în Mediaș unde era așteptat, pentru o întîlnire electo- rală, Gheorghe Funar.

În fața Casei de Cultură a Sindicatelor, „protpendada” orașului (fostii activiști, dascăli) aștepta. În sală, cîteva zeci de locuri ocupate. Pentru că nerăbdarea depășea entuziasmul nationalist al peuneriștilor din Mediaș, dl. senator Motiu și dl. Vlăduț s-au decis să răspundă auditoriului. La un moment dat, dl. senator Motiu a fost întrerupt din perorația sa despre meritele grupului parlamentar peuneric, de o voce: „mai scurtează-o!” Sigur că problemele ridicare de oamenii din sală nu priveau neapărat pelecetul maghiar, ci unele mult mai modeste: legea fondului funciar, șomajul, sărăcia, l-a un moment dat, la rugămîntea microasă a d-lui se- nator Motiu ce a se mai pune întrebări, o femeie s-a ridicat și a pus problema care, de fapt, frămînta pe toată lumea: vine domnul Funar?

Da, domnul Funar a venit și, în prima clipă, după sacoul cu mulți nasturii de metal, am crezut că poartă o uniformă militară. N-au lipsit florile, să vă ajute Dumnezcu și, celelalte. Dl. Funar s-a instalat în fața microfoanelor și din felul în care a răspuns, dar și din conținutul vorbelor lui, ni l-a amintit nu pe Führer (ca și aișul din Baia Mare), ci pe Saddam Hussein. El a declarat, fără să clipească: firește, va câștiga din primul tur de scrutin. Pentru că este sprijinit nu doar de P.U.N.R., ci și de C.D., care, prin mitingul de la Cluj, nu s-a reușit decît să-l creeze lui publicitate. El este un primar cu- noscut nu doar la Cluj, ci în toată țara și chiar pe tot mapamondul. Ase- mînînd cursa electorală cu una atletică, pe culoarul întîi l-a plasat pe Ion Iliescu (sfătuit de el, Gheorghe Funar, să nu mă candideze — și aici peuneriștii au strigat Jos Iliescu), pe cel de-al doilea culoar ar fi Emil Constantinescu — susținut de C.D., de U.D.M.R., Budapesta, americani, Vestul Europei — avînd ca obiectiv (ați ghicit?) anexarea Ardealului. În sfîrșit, celalți candidați (Ioan Mănzatu, Calus Dragomir și Mircea Druc) nu sînt în concepția politică a lui Gheorghe Funar, decît niște sateliți ai lui Emil Constantinescu. În sfîrșit, mitingul de la Cluj Leărula C.D. nu i- zice și Napoca pentru că nu se poate traduce pe unguerește” gîcit Gheor- ghe Funar) a fost relatat astfel: „doar vreo 6-7000 de oameni a reușit C.D. să adune din tot Ardealul. Dar mitingul n-a durat nici măcar o oră, pentru că n-au avut ce spune și oamenii au plecat dezamăgiți acasă”.

Gheorghe Funar a plăcut mult auditoriului. El știe să facă giumbushu- curi ca Jean Constantin. Lumea ride cu atît mai mult cu cît i se promite tot, chiar tot, fără să se precizeze niciodată cum și din ce bani. Da, se va rezolva și cu șomajul. De, economia va fi relansată în trei ani. Da, con- flictele greco-catolicilor cu ortodocșii se vor potoli. Și firește, ca idolul său, Avram Iancu, el, Gheorghe Funar, va pune pumnul în pieptul fur- tunii.

Dar cei vreo 300 de peuneriști adunați în Casa de Cultură a Sindica- telor nu s-au putut distra prea mult. Un om din prezidiu s-a ridicat și a spus: „Domnul Funar nu mai poate să stea cu noi. Tocmai am primit o depesă prin care ni se spune că o enormă afliuență de oameni îl așteaptă la Sighisoara, Mii de oameni”. Intelegători dar trîști, cei vreo 300 l-au lăsat pe Funar al lor să se ducă.

Pagini realizate de RODICA PALADE
Fotografiile de ALEX. PIKALSKI

Convorbiri libere despre tranziție (IV)

PRIVATIZAREA

VASILE PILAT

(Urmare din nr. 33)

Dar acest tip de proprietate nu este adecvat pentru marile unități economice, în primul rând pentru marea industrie, dar și pentru cea mijlocie, pe care vrem să o privatizăm.

Corect. As insista însă pentru utilizarea formulării „tip de relații de proprietate”. Căci o a doua mare grupare a acestora o reprezintă formele în care atribuțiile drepturilor de proprietate sînt exercitate de subiecți diferiți — fapt ce modifică radical funcționarea relațiilor economice (care sînt, în ultimă instanță, relații de proprietate). Istoria și realitățile prezente din economiile de piață pun în evidență următoarele principale forme: — dreptul de posesiune (și decizie) asupra capitalului este exercitat de un subiect individual (sau un grup foarte restrîns, de obicei persoane — parteneri, asociații), proprietarul, care angajează alți subiecți în vederea utilizării (valorificării) obiectului proprietății și, prin aceasta, și a muncii care în lipsa capitalului ar rămîne nevalorificată. Fără a intra aici în dezbaterile bazelor teoretice ale acestui tip de separare de subiecți diferiți a dreptului de posesiune (și decizie) și dreptului de utilizare — dreptul de uzufruct rămînînd exclusiv subiectului dreptului de posesiune — menționăm importanța lui fundamentală pentru dezvoltarea economiei: polarizarea intereselor consumatoriste și a celor ale dezvoltării și găsirii, prin această separare, manifestarea operațională, interesul subiectului dreptului de posesiune (și implicit de uzufruct din valorificarea capitalului) de a cheltui cu angajatul cel mai puțin pentru a realiza un profit cel mai mare (surasa dezvoltării cantitative și calitative a aparatului tehnic de producție), pe de o parte, și interesul angajătorilor de a obține un salariu cel mai mare pentru serviciul prestat, pe de altă parte sînt două forte care se confruntă direct (pe piața muncii) și își devin reciproc contrapondeți asigurînd, sub aspectul discutat aici, un anumit echilibru dinamic relativ al firmei. Este, desigur, de prisos a sublinia că starea și dinamica raportului dintre ele depind de o multitudine de factori economici, sociali, politici, culturali, de „aranjamentele instituționale” care diferă de la un stat național la altul, de la o etapă de dezvoltare la alta a organismului economic și societal național dat.

Această formă a „capitalismului clasice”, individual, nu este însă caracteristică economiilor dezvoltate și „mării industrii”, „marilor întreprinderi”.

Este adevărat. Are însă o pondere mare în cazul întreprinderilor mici și mijlocii, cărora în politica privatizării trebuie să li se acorde atenția necesară. Căci privatizate, în forma menționată — a proprietății capitaliste individuale —, aceste întreprinderi (inclusiv cele ce s-au format sau se pot forma prin „spargerea” unor unități mai mari) pot deveni segmentul cel mai dinamic din economia pe care am menționat-o. Dar, revenind la problema formelor de distribuție pe subiecți a atribuțiilor dreptului de proprietate, generate de evoluția „naturală” a economiilor de piață, reținem că cea mai importantă este cea materializată în societățile pe acțiuni. În cadrul acestora, dreptul de posesiune (și implicit de uzufruct) asupra capitalului, în expresia valorică, ca drept de posesiune diviză, este exercitat de un număr foarte mare de subiecți (mii, zeci de mii și chiar sute de mii). Utilizarea capitalului (în expresie fizică) este realizată prin subiecți-angajați, iar dreptul de decizie operativă privind modul de utilizare a capitalului este „delegat” a fi exercitat de un alt subiect-managerul (corpul de manageri), care devine purtătorul sau subiectul-instrument al realizării intereselor de uzufruct al posesorilor capitalului: maximizarea profitului. În acest caz, două aspecte se cer subliniate: primul — masa mare a subiecților-posesori ai capitalului își exercită dreptul de decizie, preponderent indirect, prin vânzarea acțiunilor pe piața hirturilor de valoare sau păstrarea lor; al doilea, managerul angajat, pentru a nu fi doar un simplu angajat-organizator al activității economice, preia funcția posesorilor capitalului, (aceștia îi transferă o parte din dreptul lor de uzufruct, transformîndu-l, astfel, în subiect al acestui drept alături de el). Din punct de vedere al obiectului discuției noastre, esențială este consemnarea separării pe subiecți diferiți a exercitării dreptului de posesiune, de exercitării funcției posesorului de capital — aceea de a organiza și asigura desfășurarea în așa fel a activității firmei, încît aceasta să-și maximizeze profitul. Ca urmare, rolul nemijlocit și hotărîtor în funcționarea unei firme nu mai revine posesorilor capitalului. El apreciază rezultatele prin consiliul de administrație sau fiecare în parte și, în funcție de calitatea acestora, decide fie menținerea sau înlocuirea managerului, fie plasarea capitalului (acțiunilor) lor în altă formă.

Și care este importanța acestui „model” pentru conceperea privatizării actualei proprietăți de stat?

Imensă. În primul rînd, că, aplicată în economia noastră etalizată, o asemenea separare ar fi prin ea însăși o formă de privatizare parțială, mai exact semi-privatizare sau semi-dezetalizare a proprietății. Intrucît privatizarea — în sensul de trecere în posesiune privată a capitalului altfel acum în posesia statului — este un

proces de lungă durată, dezetalizarea parțială prin privatizarea exercitării funcției posesorului de capital are o mare importanță pentru asigurarea funcționării firmelor cu capital de stat pe principiile pieței. Dezetalizarea operată de Legea 81/90 se constituie într-o frînă a formării unui comportament al firmelor guvernate de principiile pieței prin faptul că, practic, ea exclude existența unui subiect privat — purtător al intereselor posesorului capitalului — care să exercite efectiv funcția acestuia în realizarea obiectivului firmei (C.I.S.-urile fiind, după cum am arătat mai înainte, orzane ale căror interese se identifică cu cele ale angajaților). Cum poate fi creat un asemenea nou subiect? Exact că în modelul menționat, Instrumentul, contractul de management — susținut cu pasiunea ce o depune în tot ce face dl. Aurelian Dochiu, atît în comisia economică a parlamentului, cit și în presă —, încheiat pe bază de concurs care să consfințească însă nu numai structura de salariat al managerului și delegarea dreptului de decizie în utilizarea capitalului, ci și transferarea parțială a dreptului de uzufruct — componentă-motiv a dreptului de proprietate. Prin aceasta s-ar pune bazele unei noi structuri a sistemului de interese din cadrul firmei, adecvată intrării în funcțiune a mecanismelor pieței. Drept urmare, s-ar crea mai rapid și condițiile trecerii în posesiune privată a capitalului de stat, implicit formarea și dezvoltarea pieței capitalului (prin formarea și dezvoltarea pieței hirturilor de valoare).

Credeți că o asemenea măsură ar fi de natură să asigure redresarea economiei naționale prin redresarea întreprinderilor falimentare sau care se îndreaptă către o asemenea situație?

Nicidecum. Ea poate numai contribui la această redresare. Eficiența ei depinde de un întreg ansamblu de condiții și respectiv măsuri de politică economică. Calitatea funcționării unei economii, concretizată în output-ul ei, nu este depondentă numai de existența sau inexistența pieței și respectiv a proprietății private. Sînt în lume numeroase economii în care posesiunea privată asupra capitalului și mecanismele pieței domină absolut, dar, funcționarea lor este foarte departe de ceea ce ne-am putea dori. Importanță ar fi în privatizarea în sine a posesiunii asupra capitalului, ci o asemenea distribuție în societate a componentelor dreptului de proprietate care să asigure funcționarea organismului economic național cu maximă eficiență. Configurația acestei distribuții cunoaște o mare diversitate, fiind rezultatul stării și dinamicii întregului societal. De aceea, o configurație tip a relațiilor de proprietate, care să fie „imolementară”, este o utopie la fel ca și utopia „proprietății întregului popor”. Formele, modalitățile și structurile sau configurațiile concrete vor fi expresia creșterii istorice a colectivității naționale

în funcție de realitățile economice și societății românești. În medicina se spune că trebuie tratată nu boala, ci bolnavul. Dacă înțeleg, ar fi importantă ideea exercitării de către subiecți diferiți a dreptului de posesiune și, respectiv, a funcției proprietății, conferind spre exemplu managerilor statului de subiect, mai exact co-subiect (alături de posesor), al dreptului de uzufruct: cu alte cuvinte, al dreptului la o parte din profit. Care ar fi piedicile materializării acestei soluții?

Sînt convins de necesitatea și potențiala ei eficientă. Am spus însă că punerea ei cu succes în operă depinde de un întreg ansamblu de condiții și respectiv de măsuri de politică economică. În lipsa lor, ar putea fi compromisă pentru o perioadă de timp. Dintre numeroasele piedici am menționat cel puțin două. Una o reprezintă situația financiară grea sau foarte grea a unui mare număr de întreprinderi viabile. Cauza acestei situații, invocată cu insistență de nu puțini oficiali, ar consta în incapacitatea lor de a produce mărfuri vandabile — pentru care există cererea și sînt competitive cu preț. Pentru o serie de întreprinderi, explicatia este reală. Pentru altele însă nu, și pentru majoritatea — nu de ultimă instanță. Blocajul financiar își are sursa nu numai în responsabilitatea producției de stoc, fără perspectiva desfacerii. Există o serie de cauze de fond care nu depind de întreprindere. Este vorba, în primul rînd, de dimensiunile aproape incredibile ale subcapitalizării lor. Conform unor estimări, ponderea resurselor proprii ale întreprinderilor în totalul mijloacelor lor circulante, este de 9-10%, restul de cea. 90% reprezentînd sursele atrase — credit bancar. Nu discutăm aici cauzele care au dus la această situație — ce tîne de menținerea de la vechiul regim, ce se datorează politicilor economice și în ce măsură este imputabilă întreprinderilor. Important de subliniat este faptul că în condițiile actualelor rate nominale foarte ridicate ale dobînzii (de altfel, într-un total justificat), ale incapacității de plată a urmare a blocajului financiar, ale eșderii piețelor externe tradiționale, ale conjuncturii proaste pe piețele dezvoltate și dramaticei căderi a pieței interne (ca urmare a eșecului îngrîșării procesului investițional) etc., etc., reducerea pe linia de plutire a actualilor întreprindere ale „mării industrii” și apoi transformarea lor în întreprindere prospere are puține șanse de succes. O a doua importanță piedică tîne, pe de o parte de structura dezechilibrată și în același timp inflexibilă a industriei mari românești și, pe de altă parte, de lipsa unei concepții privind structura în devenire a acestei industrii și a unui program al restructurării sale cu alte cuvinte, lipsa unei politici industriale.

Absența unei politici industriale și privoarea pe manager de elementele de referință strict necesare pentru a avea o imagine de perspectivă asupra posibilităților și a putea elabora o strategie realistă a dezvoltării firmei, iar în cazul firmelor mari, lipsa unei strategii pe termen mediu și lung echivalente cu condamnarea la eșec. De altfel, în general, o politică de transformare a sistemului relațiilor de proprietate este de neconcepție în absența unei politici de restructurare a sistemului producției.

(Va urma)

A consemnat
GABRIELA ADAMEȘTEANU

NAȚIONALISM ECONOMIC

AURELIAN CRĂIUȚU

Mai puțin spectaculos și zgomotos — dar nu mai puțin periculos — decît cel „politic”, naționalismul economic cunoaște în prezent o îngrijorătoare revenire, confirmată, printre altele, de multe discursuri electorale. Avînd la bază o bună doză de xenofobie și reprezentînd, în fapt, pasivismul, interesele, dar și scăzutul nivel de cultură economică ale ardentilor săi susținători (majoritatea dintre ei membri sau „simpatizanți” ai partidelor retardate pe care mai vol fier să le mai numesc acum), naționalismul economic riscă să ne tragă înapoi în barbaria generalizată din care ne străduim să iesim astăzi cu atîtea eforturi. El nu recunoaște starea reală în care se află economia românească, o economie ce nu a fost distorsionată în primul rînd de cel doi ani și jumătate de tranziție, ci de gîndirea și politica economică rudimentară ale guvernanților comunisti care au „crezut” în totdeauna în legea economică fundamentală a socialismului („asigurarea satisfăcîtorii maxime a nevoilor materiale și spirituale ale societății”) și n-au încetat să lupte pentru „armonioasă repartizare și dezvoltare a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării”. Credeam — sau, mai exact, speram — că toate acestea tîne acum de domeniul trecutului. Cu atît mai mare mi-a fost surpriza (dar și tristețea) să revăd toate aceste aberații și sloganuri reverînd acum, în aceeași ne-năbilă haină „stîlnică”, și alimentînd,

prin falacioasele sale argumente, naționalismul economic al zilei.

Punctul de plecare al tuturor acestor pledoarii mascate pentru economia central planificată (de comandă) și recorență denunțarea deficiențelor sau a limitelor pieței, care în viziunea vâjnișilor săi critici, due în final la o alocare „ne-rațională” a resurselor societății. Din „argument” în „argument”, ei ajung astfel să afirme (fără să) că înaltul nivel de bunăstare al statelor occidentale (vesnicul și inconfortabilul reper) nu este (și) rezultatul aplicării principiilor teoriei economice neo-clasice care stă la baza economiei de piață în Anus. Reîluind astfel, un clișeu mai vechi ce revine adesea și în cuvîntările lui Ceaușescu („Viața nu s-a înecărat niciodată în lipse și mai ales, nu a evoluat niciodată după caroanele unei teorii”), ei pledează pentru adoptarea unui model „original”, care să țină seama — ca pe vremuri! — de „particularitățile țării noastre”, cărora modelul economic de piață nu i s-ar potrivi (!!!). În aceste condiții, pentru a asigura „prăpășirea” țării, nu trebuie să ne plectem în fata teoriilor de import, care nu sînt preluate fără discernămint critic, ci avem nevoie de o „o concepție proprie despre economia de piață, izvorită din realitatea țării și care să poată fi pusă în stîmba intereselor naționale” (!!!). Concluzia este simplă: economia de piață nu se potrivește economiei noastre, care cunoaște în prezent un mare exces al cererii față de oferta! „Și dacă americanii vorbesc de vizarea Americi, de ce n-ar spune și românii? Nu ne vindem țara!, el care sîlu că acest lucru a fost și mai poate fi o crudă realitate. Altr-

buind economiei unei țări caracterul de economie de piață, în condițiile în care piața se confruntă cu o cerere disproporțional de mare față de ofertă, apare riscul enorm (sic) de a sîrni avalanșa produselor străine. Sub o asemenea presiune economică din partea industriilor străine, spargerea structurilor naționale este în mod sigur realizată”. Din aceste hilare afirmații decurg apoi următoarele concluzii: e nevoie acum să ne „protejam” economia națională (fînd invocată, ca pretext, Mihail Manoilescu, a cărui teorie protecționistă este căstălmăcită), să nu permitem „pieței să decidă” dacă o industrie merită să prospere”, cu alte cuvinte să contruim să subvenționăm aceeași structură ineficientă din principiu. Actuala industrie grea este un „avantaj” la care nu trebuie să renunțăm, argumentul invocat (în totală contradicție cu realitatea) fînd acela că în economiile moderne occidentale (exemplu: S.U.A.) marile firme ocupă ponderea cea mai importantă.

Naționalismul economic de era mai loasă calitate și ignoranță în materie de teorie economică: acestea sînt trăsăturile definițiilor ale viziunii pe care am prezentat-o mai sus. Desigur, într-o societate deschisă, pluralismul opiniilor este un lucru sacru pe care îl respect și eu. Dar nu pot uita că astfel de idei primare, venite din partea unor velleitari, au susținut din umbră deciziile... Ministerului Ade-vărului de sîmă mai ieri, furnizîndu-le suportul teoretic și perneluînd minciuna și sârăcia generalizată. As fi fost, oarecum, mai „alinist” dacă această viziune ar fi aparținut unui zăcetar sau membru („simpatizant”) al României Mari sau al

PUNR, FDSN, PSM. Dar, vai, ea exprimă punctul de vedere al unui cadru didactic (de la ASE), adică al unui om chemat să formeze (și nu să deformeze) pe economiștii de mine, de care va depinde bunăstarea națiunii. Numele său, pe care, din pădure, am evitat să-l rostesc pînă în prezent (o fac acum din respect pentru cititori și nu dintr-o indecîntă voință polemică: Constantin Gogoneșu) e mai puțin important pînă la urmă decît opinia pe care o reprezintă și de care mă despart cu înfîntă tristețe. Ingrîșător este însă faptul că după aproape doi ani de lăcere (mai mult sau mai puțin absolut), susținătorii de fier ai „ratei înalte” a acumularii culează, în fine să critice deschis economia de piață pe care evenimentele neprevăzute din decembrie 1989 i-au obligat — brusc — să le-o predea studentilor. această economie pe care n-o înțeleg și asupra căreia aruncă acum, din nou, anateme neîndreptățite. Mă surprînd, că o revistă nouă — cum este cazul „Economicist”, editată de ASE — are ne-însoțita idee de a publica încă din primul său număr, teze depăsite, care nu mai fac cioste nimic. Eu cred că nu e nepatriotic să recunoșc că industria noastră e la pămînt și că ea — ca de altfel întreaga economie — nu poate fi revigorată prin măsuri cosmicele conduse dintr-un birou „luminat”. După cum nu erd că e o lipsă de patriotism să recunoștem că nu dispunem de „resurse nepuizabile” (ceitez din aceeași sursă!). În plus, să nu ne amăgim în van cu specializării nostri în economie! Naționalismul economic excesiv este rizibil și neprofitabil: ca și „zelea a treia”, el ne duce direct în lumea în treia. În ceea ce mă privește, departe de a-mi fi frică, ard de nerăbdare să fiu strivii sub... „avalanșa produselor străine”! Numai de nu m-ar împiedica la 27 septembrie votul influențat de aberațiile „specialiștilor” noștri!

SONDAJ DE OPINIE

CENTRUL INDEPENDENT DE STUDII SOCIALE ȘI SONDAJE - C.I.S.

ALEGĂTORI ȘI PARTIDE

PAVEL CĂMPEANU

Șase alegeri simulate

Scurta și hotărâtoarea întâlnire dintre partide și alegători a fost precedată de o lungă pregătire. Măturărită sau nu, campania electorală pentru alegerile parlamentare a demarat odată cu încheierea alegerilor locale. În fiecare dintre lunile scurse între timp, C.I.S. a organizat câte un test electoral pe esanșion național. Au fost consultați astfel, în total, peste 7.000 de alegători de ambele sexe, de diferite vârste și având diferite ocupații, domiciliu în ambele medii și în aproape toate județele. Dintr-o listă cuprinzând denumirile a 14 formațiuni politice, ei trebuiau să o indice pe aceea careia i-ar fi dat votul dacă alegerile ar fi avut loc în săptămâna desfășurării sondajului.

Relevanța acestui gen de investigație longitudinală cere ca întrebările să se repete întocmai. Drept urmare, chestionarul a păstrat intactă lista lansată în martie a.c., deci unele partide incluse în ea s-au dovedit iremediabil necompetitive, iar altele noi au fost înființate ulterior. Singura abatere de la regulă a constituit-o introducerea în test, începând cu luna aprilie, a unei noi apariții care nu putea fi omisă: FDSN. Fără această abatere, investigația ar fi fost condamnată să ignore ce efect are scindarea Frontului asupra electoratului său. Prin urmare au fost culese informații altă dată despre FSN, cit și despre FDSN, acesta din urmă fiind însă inclus în sondaj cu o lună mai târziu.

Rezultatele prezentate în continuare nu iau în considerare pentru cele 14 formațiuni avute în vedere, și anume: UDMR, al cărui electorat fiind concentrat din punct de vedere teritorial nu poate fi măsurat corect în parametrii unui esanșion național, apoi PER, PSDR și MER, al cărui electorat, în jur de 1%, s-a dovedit în mod constant nesemnificativ sub raport statistic. Analiza care urmează se rezumă astfel la 10 formațiuni, fiecare testată de șase ori — cu excepția menționată a FDSN, prezent numai în cinci sondaje. Numai totalurile însumează deci 59 de procentaje, desfășurate pe durata unei jumătăți de an.

Din această masă de informație brută se pot desprinde cîteva indicatori apți să descrie electoratul partidelor în cauză. Asemenea indicatori sînt: ordinul de mărime, gradul de stabilitate, tendințele dinamice, gradul de competitivitate, gradul de incertitudine.

Ordinea de mărime

Datele culese dezvăluie o anume regularitate, valabilă pentru toate partidele: proporțiile alegătorilor care intenționează să le dea votul variază de la o lună la alta. Pentru a evalua totuși ordinul de mărime al acestor electorate fluide, analiza rezultatelor a recurs la medii. Prezumția generală este că media oscilațiilor lunare poate fi mai relevantă decît una sau alta dintre aceste oscilații, aleasă fatalmente la voia întâmplării. Așadar, în perioada martie-august a.c., media lunară a intențiilor de vot s-a distribuit între cele 10 partide menționate în test după cum urmează (în ordinea din chestionar — în %):

PSM	PNTCD	PRM	FSN	PNL
1,6	10,1	3,9	23,8	8,6
PAC	FDSN	PDAR	PLAT	PUNR
7,0	9,5	5,1	3,6	8,5

Media generală pe un partid este de 8,2. Ea îngăduie o primă clasificare a celor 10 formațiuni după ordinea de mărime a electoratului pe care și-l atrag: peste medie, sau dedesubtul mediei generale. Folosirea acestui discriminant unic duce la următoarea repartitie:

Electorate deasupra mediei			Electorate dedesubtul mediei		
PNTCD	FSN	PNL	PSM	PRM	PAC
FDSN	PDAR	PLAT	PDAR	PLAT	
PUNR					

Un discriminant unic nu poate oferi decît o imagine simplificată: egalitatea ordinii de mărime disimulează inegalitatea între măriri — de exemplu, media PAC este de peste patru ori mai ridicată decît a PSM, dar ambele figurează în aceeași clasă — după cum în clasa cealaltă, media FSN o depășește de aproape trei ori pe a PUNR.

Pocnind de la măriri și recurgînd la delimitări convenționale, adaptate însă datelor empirice, am putea imagina o clasificare de felul:

- Clasa excepțiilor extreme: FSN maxima și PSM minima, două măriri opuse, dar situate la o mare distanță de toate celelalte;
- Clasa mărimilor mijlocii, între 6 și 10% — PNTCD, PNL, PUNR, FDSN, PAC;
- Clasa mărimilor scăzute, între 3 și 6% — PRM, PLAT, PDAR.

Stabilitatea

Mediile sînt în același timp revelatoare și disimulatoare. Ele pot exprima în măriri echivalente relații substanțial diferite. Iată, de pildă, modalitățile cu totul diferite prin care PNL și PUNR au ajuns să aibă medii virtuale egale (în %):

	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	August
PNL	11,3	9,3	9,1	7,7	8,8	7,2
PUNR	8,2	9,3	8,4	8,2	9,7	7,5

O măsură evidentă a stabilității sau instabilității este distanța dintre valorile extreme — amplitudinea. Ea se stabilește pentru PNL între maxima din martie (11,3) și minima din iulie (8,8) și are valoarea de 2,5. Același raport se formează pentru PUNR între maxima din iulie (9,7) și minima din august (7,5), diferența fiind însă în acest caz de numai 2,2. La medii egale, amplitudinea electoratului PNL este dublă față de cea a electoratului PUNR — conform acestui indicator electoratul vestic apare sensibil mai stabil decît cel național-liberal.

Ca indicator al elasticității, amplitudinea este cu atât mai relevantă cu cît mai apropiate sînt dimensiunile electoratelor comparate. Este cazul paralelei PNL-PUNR, dar nu și al altora, ca de exemplu, cea dintre FSN și PNTCD. Amplitudinea celui din urmă este de 14,4 — diferența dintre maxima din martie: 33,0% și minima din iulie: 18,6 — iar a celui de-al doilea de numai 7,3 — diferența între maxima de 13,9 din iulie și minima de 6,1 din mai. Simpla comparare a celor două amplitudini ar sugera că electoratul PNTCD este mult mai stabil decît cel al FSN — în realitate lucrurile par să stea mai curînd invers. Ceea ce se cere luat în seamă este inegalitatea celor două electorate, exprimată în măriri lor medii: 10,1 PNTCD și 23,8 FSN. Mărimile oscilațiilor unui electorat este funcție de mărimea acestui electorat, deci a acestor medii. Coeficientul de elasticitate (sau de stabilitate-instabilitate) este mai corect definit prin urmare de raportul dintre medie și amplitudine: M/A. Valoarea acestui raport este, pentru PNTCD 10,1/7,8 = 1,3, iar pentru FSN de 23,8/14,4 = 1,6. Cu cît mai ridicată este valoarea acestui raport, cu atât mai probabilă este stabilitatea respectivului electorat. Iată cum arată acest raport pentru fiecare dintre cele 10 partide:

PSM	PNTCD	PRM	FSN	PNL
-1,2	1,3	1,7	1,6	1,9
PAC	FDSN	PDAR	PLAT	PUNR
2	1,6	3	3,3	4

În percepția acestui indicator, partidele cu electoratele cele mai stabile sînt PUNR, PLAT și PDAR — cele mai puțin stabile PNTCD, cele două Fronturi și PRM. O situație specială are, în această lumină, PSM, singurul caz în care mărimea amplitudinii o depășește pe aceea a mediei (de unde semnul „-“).

Tendințe

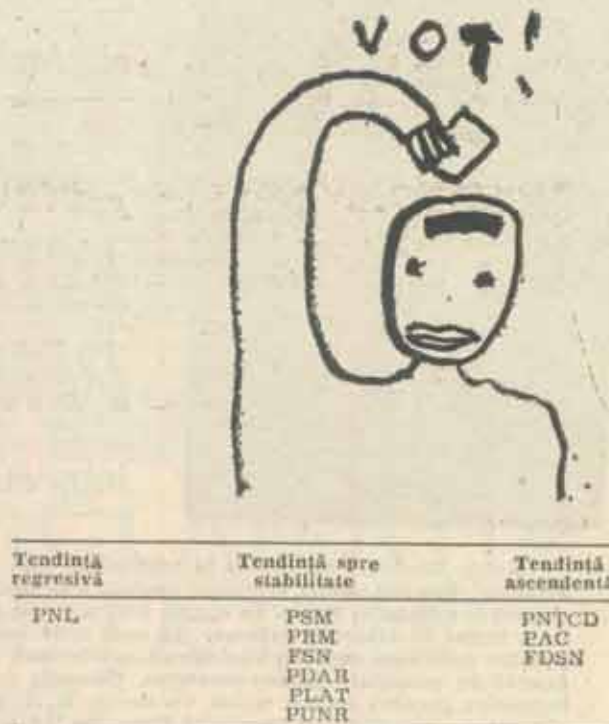
Instabilitatea poate avea o formă entropică, după cum poate configura o tendință cu sens ascendent sau descendent. Ilustrativ sub acest aspect este tendința pronunțată regresivă a electoratului PNL, așa cum apare în primul tabel — cel al mediilor lunare. Din martie pînă în iulie, cu fiecare lună, acest electorat a suferit o nouă contracție, o pierdere continuă și graduală care a totalizat 4,5 puncte. În august, acest regres nu e mai continuu — dar nu se poate spune cît de durabilă va fi această onirică, tot ce se poate spune este că, prin proporțiile sale minimale, ea nu anunță o redresare. Ar fi greu de evitat observația că involuția electorală a PNL are loc concomitent cu o serie de răsănușoare inițiative politice ale acestui partid, cum ar fi alinierea la orientarea anti-maghiară, reconsiderarea Convenției Democratice, intrarea în guvern, reînnoșirea reș pozitiei față de monarhie etc. Curba ferm descendentă a intențiilor de a-i da votul nu dovedește în nici un caz că această cavalcadă de inițiative ar fi consolidat baza electorală a PNL. Notabil nu este numai felul cum electoratul judecă acest set de acțiuni, ci însuși faptul că, departe de a le ignora, le remarcă și reacționează la ele într-un mod coerent.

Nu toate fluctuațiile lunare sînt în evidență tendința de o coerență comparabilă cu cea a electoratului PNL. Pentru a deslusi eventuale tendințe mai discrete, analiza a plecat de la prezumția generală că rezultatele din luna august, care precede alegerile, pot avea o relevanță specială pentru comportamentul efectiv al electoratului în fața urnelor. Pe baza acestei prezumții, încercarea de a detecta unele tendințe discrete s-a folosit de două corelații avînd ca termen comun de referință această lună: procentajul din august față de cel din iulie și procentajul din august față de procentajul mediu.

Partidele cărora luna august le aduce un spor în comparație cu iulie sînt FSN, PAC, PRM și, la limita cea mai modestă, PNL. Amploarea acestei creșteri pe termen scurt este substanțială pentru FSN — surrulșul din august reprezintă cum o treime față de totalul din iulie; la fel pentru PRM, al cărui electorat se extinde în același răstimp cu aproximativ două cincimi — iar al PAC cu circa o cincime. Partidele pe care acest moment virtual hotărîtor le găsește în pierdere de vitează sînt PSM, PNTCD, FDSN, PDAR, PLAT și PUNR. Contractia cea mai severă o suferă PNTCD, al cărui electorat din iulie se reduce pînă în august cu aproximativ un sfert din amplitudine în considerare cazul PSM, al cărui nivel general este prea coborît pentru a permite comparații semnificative cu celelalte partide).

Trecînd la o două corelație: partidele al cărui electorat se situează în august deasupra mediei generale sînt PAC, FDSN, PNTCD și PRM. Diferențele sînt însă deosebit de mici, mai reduse decît cele releșate din comparația cu luna iulie. Partidele al cărui electorat apare semnificativ ascendent din ambele corelații sînt PAC și PRM.

O altă modalitate posibilă de a sesiza eventualele tendințe discrete este divizarea întregului interval în două tranșe a cîte trei luni și compararea mediilor obținute în fiecare. A fost trecută astfel procedura împărțirii formațiunilor observate în următoarele trei clase:

Tendință regresivă	Tendință spre stabilitate	Tendință ascendentă
PNL	PSM PRM FSN PDAR PLAT PUNR	PNTCD PAC FDSN

Cea mai importantă informație obținută pe această cale nu privește o formațiune sau alta, ci ansamblul lor și electoratul în general — ea dezvăluie că tendința spre stabilitate prevalează asupra tendinței spre schimbare. Implicația, crucială pentru 27 septembrie, ar fi că marea schimbare intervenită în opțiunile electoratului și manifestată cu prilejul alegerilor locale nu a continuat să se extindă, ci s-a oprit în bună măsură la stadiul de atunci. Cu alte cuvinte, după șase luni de campanie electorală mai mult nemăturată decît măturată, opțiunile electoratului păstrează în linii mari profilul pe care îl dobîndiseră în preajma alegerilor locale.

Cît privește partidele individuale, compararea celor două medii tri-lunare subliniază o dată mai mult reculul electoral suferit de PNL — în opoziție cu situația PAC, singurul partid pe care toate cele trei abordări îl proiectează într-o poziție avantajoasă.

Competitivitatea

Pînă acum, comparația dintre diversele formațiuni nu rezultă din datele analizate, ci din analiza datelor. Există însă și date extrem de simple, care nu descriu performanțele individuale, ci relația dintre ele. Aceste date au forma rangului — poziția ocupată de fiecare partid într-o ierarhie a tuturor performanțelor dintr-o perioadă dată. Rangul exprimă raportul de forță în care fiecare partid se află cu toate celelalte. Dacă acest raport ar fi constant, atunci toate partidele ar deține în toate lunile același rang. O astfel de constantă nu se manifestă în fapt decît ca abatere — fenomenul caracteristic este modificarea rangurilor, și deci a raporturilor de forță exprimate sub această formă. Gradul de competitivitate al unei formațiuni date va fi cu atât mai constant cu cît mai puțin se va schimba rangul său în ierarhia rezultatelor.

Cel mai competitiv și, totodată, cel mai constant în această competitivitate s-a dovedit FSN, primul în ierarhia fiecărei luni, alături de el și după constituirea FDSN. Aceasta constantă, dar exprimînd o categorică non-competitivitate, a manifestat PSM, de fiecare dată ultimul — și de fiecare dată precedat de PLAT. Rangul 2 în ierarhia lunare a fost ocupat de PNTCD de trei ori, de FDSN de două ori și de PNL o dată — iar rangul 3 de PUNR și PNL de cîte două ori, și de PNTCD și FDSN cîte o dată. Ocupantele mai constante sau mai episodice ale primelor trei ranguri: FSN, PNTCD, FDSN, PNL și PUNR alcătuiesc împreună pentru perioada avută în vedere, gruparea celor mai competitive dintre cele zece formațiuni.

Constanta maximă fiind demonstrată prin deținerea invariabilă a aceluiași rang, variabilitatea maximă a rangurilor va semnala constanta minimă. Din acest punct de vedere, cel mai inconstant competitor s-a dovedit PNL, care a deținut în șase sondaje nu mai puțin de cinci ranguri: 2, 3, 4, 5 și 6. Următorul în această ordine este PNTCD cu patru ranguri: 2, 3, 4 și 5 — și PAC tot cu patru ranguri: 4, 5, 6 și 7. Principalele partide din coaliția opoziției se recomandă astfel ca niște competitori inconstanți.

Intenții și decizii

Procentajele discutate pînă acum nu reprezintă decizii, ci intenții de vot. Rugați în august să precizeze dacă sînt siguri că vor vota așa cum declaraseră că intenționează, subiecții au răspuns afirmativ într-o proporție de numai aproximativ o cincime. Cu o lună înaintea alegerilor parlamentare, enorma majoritate a electoratului nu se hotărîse încă pentru care partid să voteze. Este imposibil de prevăzut dacă pînă la 27 septembrie intențiile exprimate se vor consolida sau se vor schimba. Ceea ce se știe este că proporția indecisilor declarați variază de la electoratul unui partid la altul. Procentul cel mai ridicat de alegători care în momentul sondajului declară că știu sigur cu cine vor vota apare în dreptul PNTCD: 32%. În ordine descrescătoare îl urmează PAC și PLAT cu cîte 20%, PNL cu 25%. Proporțiile cele mai coborîte sînt furnizate de electoratele PSM și PDAR — cîte 5%, PUNR — 12%. Cele două Fronturi înregistrează la acest capitol scoruri similare: FSN — 18%, FDSN — 17,5%. Electoratul atînat partidelor la putere era, în momentul respectiv, mai existent decît electoratul partidelor din opoziție.

Nebulozitatea programatică a partidelor, nehotărîrea electoratului și urmările imprevizibile ale socialului economic intervenit la 3 septembrie nu sînt de natură să consolideze elementele de prognoză avansate mai sus. Probabilitatea cel mai puțin vulnerabilă cu privire la alegerile parlamentare este că nici o grupare nu va obține majoritatea, că alianța CD are prima șansă și că următorul guvern va reprezenta o coaliție generată nu de afinități reciproce, ci de slăbiciuni comune.

KANJI TSUSHIMA, consilier

al Ambasadei Japoniei la București:

„MODELUL JAPONEZ ESTE NUMAI PENTRU JAPONEZI”

Interviu realizat de GABRIELA ADAMEȘTEANU

Kanji Tsushima s-a născut în septembrie 1943 în Kyoto, vechea capitală a Japoniei. Potrivit zodiei orientale budiste este berbec. Școala și facultatea de comerț le-a făcut în Kyoto. În martie 1965 a plecat de la universitate și în aprilie a intrat în afacerile externe. În anul 1960 avuseseră loc mari frământări politice (sindicate, mișcări studențești, intelectuali etc.) împotriva înnoirii tratatului de securitate japoano-american. Oamenii de cultură, intelectuali erau împotriva înnoirii acestui tratat. Ca Ileana, K. T. a fost secretar general și în ultimul an președinte al asociației liceenilor. În această calitate a condus demonstrațiile din orașul Kyoto împotriva tratatului. Mișcarea studențească a eșuat însă în toată țara. Iar participanții au avut o dublă dezamăgire: față de eșec și față de manipularea mișcării de atunci de către grupurile stângiste. Prin '62-'63, K. T. și-a dat seama că au fost manipulați. Era atît de dezamăgit încît voia să plece din țară. Orîndu în altă parte. Și, bineînțeles, a vrut să vadă țările socialiste. Printr-un proces de selecționare i-a căzut la sorți România. O întîmplare. Între '65-'68 a stat în România. În primul an a urmat cursurile pregătitoare pentru studenții străini. Din al doilea an a început Facultatea de Istorie. Atunci l-a cunoscut pe Mihnea Berindei.

Unde l-ați cunoscut pe Mihnea Berindei?

La Facultatea de Istorie, aici în România, unde l-am cunoscut și pe Pascu de la România literară. În '68 însă, a trebuit să plec din ordinul ministerului. Eram doi, unul trebuia să plece. M-am întors în Japonia, unde am rămas din 1968 pînă în 1973. Am venit din nou la București, între '73-'78. Nu mi-am mai găsit prietenii și alții nu mi-am mai făcut. În '78 am plecat la Tokio, unde am stat pînă în '81. După aceea am mai fost în S.U.A. (3 ani) și în Ungaria (4 ani).

Cum arăta o țară socialistă ca România?

Atunci nu învățasem economia socialistă, o știam numai din teorie. Iar vîsta de aici mi s-a părut asemănătoare cu cea din Cairo, unde făcusem prima escală în drum spre București. Avea o notă orientală.

Ce vi se părea orientat?

Miroșul de oaie... Multe căruțe și animale. Aceasta a fost prima impresie. România era prima țară străină pe care o vedeam. A face călătorii în străinătate era încă un lux pentru un japonez. Aveam o curiozitate imensă și o mare dorință de a învăța limba română. Nu am avut nici un moment neplăcut în primii 3 ani petrecuți în România, numai că am suferit din cauza unor tineri care s-au apropiat de mine doar pentru bani. Sau pentru lucruri (casetofoane etc.). Meru ceruau cîte ceva de la mine, și nu de la început, bineînțeles. La a doua, a treia întîlnire sau chiar mai tîrziu. Eram în vremea aceea student ca și ei. Și, odată, bunica lui Mihnea m-a întrebat: „De ce te-ai împrieteni cu Mihnea?” (Nu mai tin minte ce i-am răspuns atunci, pe loc, dar răspunsul exact ar fi fost: „Pentru că Mihnea nu mi-a cerut nimic”). În 3 ani, singura mea datorie era să învăț românește. Erau studenți americani, norvegieni) avansați, nu puteam face față onorabil alături de ei și am vrut să învăț o vreme singur. Cînd aveam timp liber, mă duceam la „Katanga” — pe B-dul Magheru, colț cu C.A. Rosetti. Acolo m-am împrietinit cu foarte mulți intelectuali — arhitecți, actori. Cu Mihnea mă împrietinisem din facultate, cu ceilalți de la „Katanga”. După ce terminau serviciul sau facultatea, ei veneau la cafenea. Și așa am progresat cu învățatul limbii române.

Si în cunoașterea mentalității românești?

Da. Odată am scos un derbedeu din bar și l-am predat poliției. Interesant e că nimeni nu îndrăznește să-l dea afară.

Știți să vă bateți?

Nu. Dar pentru mine este insuportabil un asemenea spectacol. Am cerut barmanului să cheme poliția, nu a făcut-o, și atunci l-am predat eu. Eram tînor.

Si Mihnea Berindei cum era ca student?

Foarte serios. Și curios față de toate problemele. Mai ales față de Japonia. La un moment dat a încercat să învețe limba japoneză. Cînd m-am întors a doua oară, prietenii plecaseră și nu aveam libertatea să mă apropiez de altcineva. De românii, numai din cînd în cînd, cu ocazia acțiunilor culturale. Aveam legături doar prin protocol și n-am putut conversa decît cu oficialitățile culturale. De fapt, nu prea am avut ocazii să facem acțiuni culturale.

Știm că în zilele revoluției, ambasada japoneză a fost foarte atentă față de ceea ce se întîmpla. V-a surprins declanșarea revoluției?

Nu, n-am fost surprins. La ultimul congres al partidului am simțit foarte clar diferența dintre discursurile de dinainte ale lui Ceaușescu și discursul de atunci. Era ca o ștergere a lucidității retorice. Era declinul. Am înțeles că o să se întîmple ceva. Retorica lui de pînă atunci avusese o altă forță. Acum nici cultul personalității nu mai avea forța dinainte, însemna că ceva urma să se întîmple. Noi eram foarte atenți în fiecare zi și cînd la „Europa Liberă” s-a dat știrea cu Timișoara — deși știam că e periculos — m-am consultat cu domnul ambasador și împreună am căzut de acord să trimitem pe cineva la Timișoara. Alte ambasade au trimis și ele, dar n-au putut intra în oraș. Ai noștri au reușit să pătrundă chiar în centrul orașului. Era deja miezul nopții. Au văzut totul devastat. Și așa am confirmat noi știrea, prin Tokio. Aceasta nu fost primele știri, confirmate de diplomați.

Era nevoie ca știrile să fie confirmate de diplomați?

Da. Nu existau decît știrile prin Ungaria. În ziua de 20, cînd s-a întors Ceaușescu din Iran, eu personal mă așteptam la niste discursuri mai moi... El însă a continuat tot dur. Era cu Bobu, cu Elena și cu ceilalți. După primele două-trei cuvinte, mi-am și dat seama că se va întîmple ceva. Și a fost mitingul din Piața Revoluției. Doream să văd expresia oamenilor mobilizați la miting. M-am plimbat pe strada Rosetti, pe Alexandru Sabăia. Încă de la ora 6 dimineața era deja lume pe străzi, așteptînd cu aceleași fețe blazate care nu spuneau nimic. Mitingul a început pe la 11,30—12,00. Și cînd a început emisiunea televiziunii și am auzit discursul, se vedea clar că numai cei din față

aplaudau, ceilalți nu... El era foarte iritat... Era un miting foarte diferit față de celelalte. După vreo douăzeci de minute s-a întîmplat ceva. Și imediat după aceea ne-au dat telefon cetățenii noștri care stăteau la Continental și ne-au spus că au văzut oameni plîngînd, fugînd, luptîndu-se cu milițienii. S-a simțit clar ce urmează să se întîmple. Am început să raportez direct la Tokio. În seara respectivă, am fost la Intercontinental, în camera rezervată ambasadei și am văzut tot ce se întîmpla acolo. Transmiteam prin ambasada.

Credeți că a fost o revoluție?

În mare, da. Este greu de precizat. Aproximativ imposibil. Cred că încă nu sînt toate datele.

Sînt mecanisme ale comportamentului nostru care v-au devenit perceptibile?

E o știință a diplomaților. Ei trebuie să fie totdeauna vigilenți la ceea ce se întîmplă. Nu ai voie să scapi ceva, să nu raportezi. Și atunci cînd atmosfera este foarte alarmantă, nu poți să dormi liniștit, te temi că o să se întîmple ceva și numai tu nu o să știi.

Ați presimțit și mineriadele?

Nu, nu am presimțit că se va întîmpla așa ceva. Asta a fost o surpriză pentru mine. Atunci am fost la Ministerul de Interne, în Piața Universității, la Dorobanți.

Si cum vedeți astăzi scena politică?

Noi credem că guvernul și sindicatele se vor înțelege în privința reducerii subvențiilor și că pînă la 27 septembrie nu o să se întîmple nici un incident. Și vor avea loc alegeri libere și democratice.

Vi se pare că e un climat mai echilibrat decît înainte?

Mult mai echilibrat față de 20 mai 1990.

Ce ne puteți spune despre acțiunile culturale ale ambasadei japoneze?

Am început acțiunile noastre culturale în România din anul trecut cu masiva prezență a japonezilor la festivalul George Enescu: juriu, dirijor, pianist și 19 plane — o parte donate, și o parte vindute la prețuri foarte mici. Pe urmă am adus o formație de jazz în România, apoi expoziția de gravură japoneză, fotografii, stampe japoneze. Anul acesta, în octombrie, așteptăm să vină o trupă japoneză de dans contemporan modern. Cu ea vom încerca dotarea acustică donată de guvernul Japoniei Operei de Stat. Prin programul nostru cultural de ajutor nerambursabil am donat instalația de acustică și lumină a Operei de Stat. În noiembrie va veni și o delegație de scrimă japoneză, disciplină pe care eu o predau tinerilor români.

Sînteți profesor?

Nu profesor, instructor de scrimă. Cu filmele nu prea stăm bine, pentru că filmele bune costă mult. Iar în privința literaturii, lipsesc deocamdată traducătorii. Se traduce doar prin intermediar englez. Sperăm însă că în viitor va fi altfel. În acești doi ani au plecat în Japonia trei studenți, absolvenți ale facultății din Universitatea București. Una care deja știe foarte bine limba japoneză se specializează în teatru, celelalte învață gramatica limbii japoneze. Atunci cînd aceste ro-

mânce se vor întoarce acasă, veți avea niște traducătoare foarte bune.

V-am ruga să ne explicați cum s-a creat modelul japonez.

Se spune că modelul japonez este numai pentru japonezi. În secolul VII, cred, a fost făcută Constituția Japoniei: acolo este scris că lucrul cel mai important pentru Japonia este armonia. Un fel de confucianism. Japonezii sînt convinși că este foarte important să coopereze. A ieși dintr-o cooperare este dezastruos. Și la erezărie, de pildă. Cîneva cîntă — cel care le alinază pe cele vreo 10 femei care însămințează orezul. Și cu astfel de cîntece încep să lucreze. Este un colectivism foarte bine fixat. Clima și sărăcia noastră geologică ne-au forțat să facem o muncă în colectiv. Filosofia confucianistă, budismul se potrivește oamenilor noștri. Acesta cred că este secretul succesului japonez. Se gîndește colectiv, se acționează colectiv.

Nu există fracționism, competiție?

Există. Dacă cineva iese însă dintr-o comunitate, este marginalizat. Este exclus. Așa nu se poate trăi.

Nu înseamnă și o limitare a individualităților? Un anumit confort, pentru cei cu personalitate?

Mi-e greu să explic acest fenomen, dificil de înțeles pentru europeni. Fiecare individ are, chiar în această linie colectivă, o foarte mare independență. Nu se simte opresat de colectivitate, aceasta este deosebirea față de socialism. Cînd se muncește în colectiv, fiecare pune suflet în munca lui și lucrul iese foarte bine. Aici trebuie gîndit: lumea muncește cu plăcere. Un tip de muncă ce încă se mai păstrează, deși tinerii au devenit mai individualiști. Schimbă foarte repede și cu ușurință locurile de muncă.

S-a produs și o americanizare a Japoniei. Poate se va produce o niponizare a Americii?

Nu cred că s-a produs nici una și nici alta. Americanii vor să funcționeze în Japonia așa cum funcționează în America, și noi putem înțelege asta, însă nu toate lucrurile merg așa. Relația japoano-americană se află într-un stadiu foarte special. Noi putem spune că ni se pare rău la americani și americanii pot spune că se poate corecta la noi?

Cum au trecut japonezii peste resentimentele războiului?

Japonezii sînt un popor care nu se agită mereu de ceva ce s-a întîmplat. Nu vreau să spun că uită ușor. E ceva care cred că vine de la budism. Nu tin așa de tare la ce s-a întîmplat, mai ales cînd e vorba de tragedii provocate de altcineva. Și aici e ca povestea cu oul și găina: care a fost primul? Ce a fost la început: Hiroșima sau Pearl Harbour? A cere americanilor să se scuze pentru Hiroșima și Nagasaki înseamnă a răspunde și de Pearl Harbour. E o întrebare grea și mie personal nu-mi place să privesc problema prin această prismă.

KATSURA FUNAKOSHI
The Pendulum above the Water, 1991

ȘTIINȚĂ ȘI PREDICȚIE

ANDREI CORNEA

Între 1985 și 1987, cunoscutul disident, politolog și viitorolog Mihai Botez scrie un studiu despre societatea românească, intitulat „Românii despre ei înșiși — o cercetare de comunismologie prospectivă”. După destule peripeții, lucrarea apăsă de abia în 1992 la Editura Litera și, la prima vedere, s-ar părea că și-a pierdut actualitatea: comunismul, ca sistem, a dispărut, iar „comunismologia prospectivă” nu mai are obiect. Dar pentru a vedea mai bine care este semnificația acestei cărți, fie-ne îngăduia mai întâi o sumară prezentare:

În condițiile unei societăți totalitare, unde datele statistice oficiale sînt trucate, iar sondajele de opinie independente pînă la constituit un delict, Mihai Botez dorește totuși să afle, pe cât cu putință de obiectiv, ce cred românii despre ei înșiși, deosebi în țara lor și situația în care aceasta se găsește. Abordează, aparent neprogramat, un mare număr de persoane, de la țărani și muncitori pînă la demnitari de partid și, în cursul unor conversații, pune, ca din întâmplare, întrebări „dirijate”, ascultă cu atenție răspunsurile, pe care apoi le notează cifrat, spre a nu fi deconspirate de către Securitate. Prinde apoi totuși într-o sînteză la care intenționa, necesară întotdeauna, dar mai ales în asemenea situații, contribuie semnificativ.

Tabloul societății românești rezultă în urma unei asemenea investigații nu este numai sumbru — la aceasta ne putem aștepta —, și pune serios la îndoielă sansele unei ameliorări categorice pe termen relativ scurt, chiar și după dispariția lui Ceaușescu. Ceea ce remarcă Mihai Botez în urma anchetelor sale nu este, firește doar faptul că românii trăiesc rău, ci și acela că ei par a fi dispusi să se mulțumească numai cu o modestă ameliorare materială. Ceva ce par ei să ceară statului atotputernic este în principal „să-i lase în pace”, adică să nu se amestece cu brutalitate în viața lor. În rest sînt, în majoritate, dispusi să-i acorde supunere. Se instituie astfel un fel de „pact social nescris” din care puterea totalitară nu are decât de câștigat. Mediocritatea, favoritismul, birocratia, corupția sînt denunțate de toată lumea, dar, în realitate, foarte mulți se împacă destul de bine cu situația dată în care chiulul și dezinteresul sînt foarte rar sancționate. Mihai Botez este surprins de puțină înțelegere dovedită de interlocutorii săi mai modesti ca pregătire pentru legătura dintre nivelul de trai scăzut și uriasa risipă făcută de regimul Ceaușescu. În general, majoritatea oamenilor contestă mult mai puțin legitimitatea regimului — ce li se infățișează drept o fatalitate —, cit abuzurile clanului Ceaușescu, în a căror apariție nu văd nimic legat de natura sistemului. Educația politică democratică, la fel ca și cea economică, rămîne

la un nivel foarte redus, iar reprezentările românilor mijlociu, chiar și ale unor intelectuali în legătură cu Puterea, atît cea din țara lor cit și din Occident, se dovedeșe schematic și deformate. În schimb, reprezentările nomenclaturii, cu care analistul sîi de vorbă, sînt foarte preocupate de „politice”, dar acesta este redus la luptele din culise. El își cheităse ingeniozitatea încercînd să anticipeze cine îl va moșteni pe Nicolae Ceaușescu.

Perspectivile societății românești ce decurg din analiza i se par lui Mihai Botez destul de întunecate. Absența societății civile, apatia maselor, conformismul răspîndit în toate categoriile sociale, mediocritatea triumfînd pretutindeni, pauperizarea generală care a făcut din „salatul cu soia” un ideal de normalitate, îndepărtînd oamenii de aspirațiile mai înalte — libertate, democrație, cultură etc. — păreau să ofere, în cazul cel mai bun, după dispariția fizică a dictatorului, sansa unui timid „socialism cu față umană”, ce s-ar instala, chiar și el, treptat și cu multe dificultăți.

Citînd analizele lui Mihai Botez, prima impresie este cea de justete. Chiar dacă unele aspecte sînt, inevitabil, doxate empiric după o întuielie ce poate fi întotdeauna suspectată de subiectivism, tabloul general izbește printr-o senzație de corectitudine și prin evitarea cu grijă a tuturor miturilor și a reprezentărilor fie „brandafirii”, fie maniheiste. Ideea generală este cea a unui sistem unde colaboraționismul de masă și complicitatea sînt mult mai profunde și mai insidioase decît și-au închipuit unii idealisti, iar schimbările, așteptate de toată lumea, sînt blocate nu numai de regim, dar și de mentalitatea foarte multor oameni aparținînd tuturor categoriilor sociale.

Pe fondul unei asemenea analize „negative” — ce aduce aminte de erle ale lui A. Zinoviev — survine imediat întrebarea: cum a fost atîntul posibil decembrie 1989? Sigur s-ar putea răspunde, în condițiile unor circumstanțe externe favorizante și a încăleșării grave de către regimul Ceaușescu a „pactului social nescris”, lumea a sfîrșit prin a se revolta. Trebuie totuși recunoscut — o face de altfel și Mihai Botez în toată sinceritatea — că evenimentele din 1989 rămîn, în termenii unei istorii raționale și pozitive, inexplicabile în totalitatea lor și că nu puteau fi prevăzute. Aș menționa, spre pildă, faptul — bine cunoscut — că foarte puține dintre lozincile și strigătele revoluției se refereau la hrană, căldură etc., majoritatea cerînd libertate, democrație, abolirea tiraniei, chiar a comunismului. Or, acest fapt e în contradicție cu analiza lui Mihai Botez, care linde să infățișeze o societate preocupată mai cu seamă de supraviețuire și mult mai puțin de valorile abstracte.

De fapt, ceea ce a rămas impredictibil — și e mai puțin „vina” autorului, cit și științei însăși — este comportamentul a ceea ce se numește „minoritatea activă”, existență în orice societate în proporție de 7-10%, și capabilă, la un moment dat, să iasă în prim-plan. Această minoritate, mai exact componenta sa urbană, a făcut revoluția, ea a participat apoi la mitingul din Piața Universității, ea a reprezentat nucleul de rezistență împotriva noii puteri. Or, știința, care lucrează cu situații mijlociu cu medii, are întotdeauna mari dificultăți în a estima corect ceea ce leșe din statistică, ceea ce încăleșă media. Nu „românul mijlociu” a făcut revoluția și tocmă de aceea ea n-a fost și n-ar fi putut fi anticipată.

În schimb — și aici analiza lui Mihai Botez este prețioasă și într-un totuși remarcabilă —, odată ruptura și furtună și nu-

cietața românească anaghiată pe o cale ce nu putea fi prezisă în baza „comunismologiei”, „omul mijlociu”, statistic, reintră în drepturi laolaltă cu toate reprezentările sale. Cartea de față surcrează de ce ezitățile au fost atît de grave, de ce reforma a funcționat defectuos, de ce s-a votat cum s-a votat pe 20 mai 1990, de ce opoziția a fost atît de marginaliza-

tă de ce suspiciunea și boala scenariilor au invadat societatea românească, toate acestea chiar fără a ține seama de responsabilitățile specifice ale unor personalități din rîndul conducere. Observațiile lui Mihai Botez despre jumătatea secolu ul trecut rămîn din păcate, valabile chiar și azi. De exemplu, dacă — așa cum am mai amintit — acum 7-8 ani, „românul mijlociu” nu făcea suficient legătura între necesitățile lui cotidiene și politica eco-omică a regimului, iată că astăzi, aceluși „român mijlociu”, lipsit de educație economică — ne spun anchetele sociologice —, nu asociază decît în relativ mică măsură probleme concrete ale tranziției — inflație, șomaj — cu fenomenul macroeconomic de adaptare anevoioasă la economia de piață. Dar și multe alte observații și-au păstrat pertinenta, chiar dacă în condițiile schimbate ale unei societăți pluraliste: refuzul oamenilor de a accepta responsabilități pentru trecut saps prezent, ca: formismul intelectual, lipsa de dialog real în atîtele situații între intelectuali pe de o parte și muncitori și țărani pe de alta — devenită atît de vizibilă în 1990, în sine, „nominismul” unora dintre intelectuali, convinsi atît în 1985, cit și în 1992 de existența unei superiorități culturale românești în raport cu „Occidentul decadent”.

Cartea lui Mihai Botez s-a dorit o analiză științifică și nu o profetie. Or știința nu poate anticipe marile descoperiri și artele ale istoriei. Dar, odată trecut pragul rupturii dramatice, știința nu are prevedea refacerea unor continuități, a unor permanențe, iată de ce, dac — în chip aparent paradoxal, revoluția română nu este „cuprinsă” în această analiză, analiza istoria noastră post-revoluționară se află în mare măsură, acolo.

SAVOAREA INTELECTUALĂ A CURAJULUI

GABRIEL ANDREESCU

Într-una din „discuțiile” din Calea Rahovei 39 (decembrie 1987 sau ianuarie 1988, nu rețin precis), comandatului D.S.S., Gheorghe Vasile mi-a spus la un moment dat: „Am rezolvat-o și eu „ala” (Mihai Botez). Nu se mai întoarce. Dacă cumva încercă, va fi arestat încă de pe aeroport”. Mihai Botez confirmă în Postfața la cartea recent apărută („Românii despre ei înșiși”, Editura Litera) secretarul care l-a oprit să se întoarcă în țară: „Desigur, bine intenționat un emigrant neceros, convins că mă interesez deja, îmi trimite în România bani spre a sustine contestația. În condiții confuze banii cad în mina autorităților, care mă avertizează că, de mă întorc în țară (cum am spus), au probe pentru condamnarea mea ca agent plătit al unor „cercuri ostile”. Prietenii avocați de la Amnesty International ne care li consultasem și eu alte ocazii mă avertizează că, date fiind noile condiții — apariția unor sume de bani —, apărarea mea ar fi extrem de ară, dac nu imposibilă” (pp. 100-101). Dar în textul datat „aprilie 1992”, zicînd „ca o datorie elementară de politețe față de cititor, să descriu contextul în care cercetarea mea a fost dezvoltată”, referirile personale sînt făcute, cu discreție. Discreția este parte a farmecului intelectual al scrierilor lui Mihai Botez de care unii dintre noi își amintesc din emisiunile „Europel libere”.

Sper că „Românii despre ei înșiși”, această atît de rară „profesologie” a mentalităților de la mijlocul anilor '80 va fi și în atenția altor colegi. De aceea as vrea să mă opresc la Postfața și la citirea dintre răspunsurile pe care ni le dă. Cum a ajuns Mihai Botez disident? Două au fost cauzele, re explică autorul: „prima linie de urmărire devastatoare, interne ale politicii economice și sociale creansite din anul '70, și a doua de urmărire nefaste ale imaginii pe care o avea țara noastră în cancelariile politice occidentale”. Ca analist al „problemelor pe termen lung”, M.B. s-a simțit dator să bombardeze, ani de zile, factorii responsabili cu memorii în care „semnala demonstra și avertiza...”. Ce vrea el să obțină? se întreabă, neuitîndu și imagina ateeva, pragmaticii săi interlocutori. În lipsa reacțiilor, Mihai Botez face primul zest de disident — semînd, alături de Mary Georgescu și Mariana Celac, programul unei Mișcări pentru scrierea democrației, redactat de Vlad Georgescu. Ahi cărturari refuză. Această dificultate în a găsi solidari întîmpină M.B. în 1979, cînd propune un Memorial al intelectualilor, o „cașdă și bine-intenționată invitație la discuție liberă a crizei prin

care trecea țara” pe care „mai toți marii intelectuali au refuzat, din diferite motive, s-o semneze”. Unele epoci sînt amintite de Mihai Botez cu ușoară ironie, Spirit conceptualizant, M.B. concluzionează imposibilitatea unei mișcări de rezistență civică și imaginează o disidență solitară: „serise solitar, individual, textele contestatelor urmau să fie difuzate de Europa liberă — desigur, sub semnăturile reale — și, în felul acesta, „gruzd-contestatatorilor ar fi prins cheaz” (p. 33). Două sînt obiectivele care puteau fi atinse printr-o astfel de strategie: instalarea unui anumit statut oficial al celui ce zice nu; rumărarea, prin „Europa liberă”, a celor ce spuneau nu, creîndu-se un climat de acclasi tip ce el instalat în Polonia. Această speranță linde de nașvitatea lui Iudecă astăzi Mihai Botez (deși fenomenul s-a produs, chiar dac în proporții reduse, în 1988-1989). În privința propunului mesaj, M.B. își propune: punerea accentului pe avantajele morale ale revenirii la normalitate; evitarea emigrării, rezistența din interior cînd de neînlocuit, Mihai Botez amintesc, cu o subterană satisfacție, cum a trecut „testul” în 1985, cînd s-a întors, spre surpriza tuturor după o călătorie făcută în Occident.

Între timp situația se agravează. Interviuurile pe care le dă ziariștilor străini sînt urmate de scene grele, la Securitate, de care preferă să nu își aducă aminte. Este mutat la Tulcea, în sfîrșit, pleacă din nou în străinătate, dar de data aceasta se vede obligat să își amine întoarcerea din motivele explicate la început.

Toate aceste repere, mai mult sau mai puțin personale, se amestecă într-o fermecătoare meditație asupra situațiilor, oamenilor, epocii. Extraordinarul an 1989 îl găsește pe Mihai Botez departe de țară, spectator entuziasmat al unor evenimente pe care, recunoaște, desl le-a dorit întotdeauna, nu le-a crezut posibile; pricepe pentru a reanaliza „ereselle” aristocratice care a fost, și a altora asemenea lui. Dintre aspectele a căror importanță a fost nesocotită, M.B. aminteste importanța informatiei, imposibil de controlat și blocat în epoca noastră. Apoi, erodarea partidului și a Securității, odată cu întregul sistem, făcînd posibilă apariția „fenomenului Gorbačov”.

Între ceilalți opozanți, Mihai Botez este o personalitate aparte, prin curajul său metodic, prin motivațiile sale de un înalt intelectualism. Din furtire, editarea studiului său din 1987 a oferit sansa scrierii, și publicării, unui astfel de text u și din puținele documente care intră în limitele a celuiui opoziției. Merită care, se întreabă M.B., să lăsi din profesionalitate, și în parte, și din viața ta, pentru o activitate contestatară care va părea, în ochii noilor generații post-comuniste, doar o bizarerie? Răspunsul nu poate fi decît unul, afirmă el. „Si las cititorul să-și ghicească singur.”

BRACO DIMITRIJEVIC

Triptychos Post Historicus or Monumental in the sense of Time

IN MEMORIAM

Nu întotdeauna moartea încununază un destin. Vineri 4 septembrie, poetul Dan Deșliu, aflat în stațiunea Neptun, dispăre misterios în apele mării. Fiul său, care îl însoțea și l-a așteptat circa o oră și jumătate, se alertează și anunță dispariția. Incepe o acțiune de mare amploare în care sînt antrenate forțe ale poliției, marinei, inclusiv scafandri și avioane militare. În mod neobișnuit, operațiunile durează o săptămînă și nu aduc nici un rezultat. Tensiunea este întreținută de o presă în căutarea senzaționalului și care avansează chiar ipoteza sinuciderii. Abia în 11 septembrie, valurile aduc la mal corpul poetului. Urmează ca autopsia să stabilească cu exactitate cauzele morții, oricum variantele unei comoții cerebrale sau ale unui infarct sînt cele mai plauzibile. Dacă trupul și-a aflat odihna, controversata sa operă așteaptă judecata.

DAN DEȘLIU UN RUG DE NESTINS

Cum totul se năruie-n preajmă
De parcă
Veacul acesta pe care
L-a văzut probabil născindu-se
S-ar găti de-un crepuscul sui-generis — numai
Praf și pulbere
Cum tot curg
Asupră-i cit ține arșița zilei
Șuvoaie de așchii de piatră și de
Veștedă tablă — hartane
De ipsos și lemn mort — minusculi ștropic
Din marele diluviu constructiv
— Trandafirul

Cit un cireș din unghiul defunctei
Grădini boleroști își urmează
Migăloasa lucrare
in pofida
Crengilor frînte
Mugurilor duși
Fără de vreme-n grindina murdară
Ce-năbușă totul și nu
Scoate un geamăt — doar flori
Ochi candizi în orbite de rumene petale
Abia împovărate de pulberea de sus

(Agora, februarie 1990)

RADU COSAȘU

„SERIALE, VĂ URĂSC! EI ȘI?”

Ca și muschii și gîndii la a huidui, costeliva toleranță cere exerciții zilnice. Într-o democrație ca a noastră, huiduiala și toleranța merg împreună, ca Sian și Bran, Iac boacăne, spun prostii și ne rămin la fel de încântătoare, singura problemă reală serioasă, sintetizându-se în aceeași amănunt: exercitarea lor, aceea practică alternativă, ucligă de nuante. E o nenorocire cînd se încercă, precum degetele lui Laurelhardy, una într-alta, în suflet și cultura aceleiași ființe românești. A huidui la timp, dar a și tolera la timp — cum ne-o cer cei mai prestigioși ziariști și filosofi —, au dezavantajul revoluțiilor permanente cu care mai nimeni nu s-a descurcat, cu excepția coafezelor, de care se tot ride pe nedrept — gust de coafeză! —, cînd ele, săracele, sînt singurele care știu ce-i acela un permanent autentic.

Ca atare, pentru intelectualul la curent cu veacul său, un bun și nuanțat exercițiu de huiduitorie, o gimnastică „de gînd și suflet” cam de vreme trei-patru ori pe săptămînă, e serialul TV. El nu e o joacă, nu e o vorbă goală, nu e o bagatelă. E un fenomen mondial la care — în absența criticilor serioși de cinema care în consens planetar nu se uită la „prostii astea” — se adună miliarde de oameni, familii, triburi, copii și părinți, fanatici și apatici, pasionați și oțelisiți. Atîntîți cu ochii cit radarul la pericolele național-populismului, sociologii și analiștii superiori nu dau cuvenita atenție acestui fenomen de populism internațional, scăpat din rigorile politiceului și ale luptei de clasă. De mult vreau să-l propun domnului P. Câmpănu să facă un sondaj pentru a stabili procentele de fesenisti și antifesenisti care devorează, de pildă, Dallasul. După ochiul meu, sînt în proporții

egale și la fel de discret fericele. (Tot după sondaje proprii, femeile sînt în proporție mult mai mare consumatoare de serial, bărbații fiind mai reci și mai opaci la intrigă.) Serialul TV e astfel singurul loc comun în care opinia politică încetează să mai devasteze judecata, ceea ce nu produce, desigur, o mai mare îmbogățire a ei. Dar o mîngiere — oricît de mică, oricît de dulce — tot aduce. Mase de salariați și pensionari, bunici, buniciute și văduve, populații redutabile ca număr și gust dominant nu scapă nici un episod: muzica genericului la „Dallas” — am văzut-o cu auzul meu pe Calea Victoriei, pusă pe corzile unui taraf care conducea o nunta la Foto Julietă. Mă tem de generalizări, dar personal, atunci, am fost zruduit.

Sar în ochi citeva eternități de rețete al căror fior se retrage încet-încet din lumea ideilor puse călare pe esu. Scandalos în succesul mondial al seriilor — și e înușii a-l dispretui — este epicul, torantul lui linear care-l învecinează cu întimplările de pe niștele Formulei 1 în automobilism, la care, de asemenea, în secolul XX se poate sta ore pentru a vedea „ce se mai întimplă”. Nu există, din adîncul vremii, formulă estetică a populismului mai sigură ca epicul. Dallas sau Howard sînt „Misterele Parisului” pe care Zita le citise „toate cite au apărut” ca să poată riposta cum trebuie agresivilor realului intruchipate într-un Trecădău. Sînt telefoane de noaptea la „Evenimentul zilei” care cer un unel, ei două episoade pe zi ale Dallasului, nimeni nedorind încă o emisiune de „Actualități”. Din forța asta a povestii întinse lenese pe canapea se desface familiaritatea cu mediul sistematic al familiei. Abolind, la prima și la a doua vedere, polițescul și drama lui, e dulcorind binisor și agreabil problemele economice, serialul a reinventat saga famililor, a sădit cu o vigoare nemăslinilită ca imagotație, arborele genealogic, a reînventat filmul ca local familial, măretul și tandrul spațiu al unor Schreza-de cu frați, surori nurori, veri, cumnați, unchi, dominați de mame și tati. Bogate sau sărace, telepopoarele lumii încremeneșe la tot ce e întîlnire cu o rudă de gradul 1, 2, sau 3, fără să le pese de diagnosticul intelectualist antebelle, care exclama răpus: „Pas de familie, pas de mîlo!”, după ce blestemase zidian: „Familii, vă urăsc!”.

„Seriale vă urăsc!” ontem tipa și noi, de trei ori pe săptămînă, dar asta nu ne împiedică să observăm — continuînd exercițiul nostru de toleranță — că forța lor decisivă de „frappe” este largul și faciul lor acces la noțiunile melodramatice ale binelui și răului. Aici nu le tale nimeni. Cu o forță neîncredută decît în romanele realist-socialiste atunci cînd elaborau eroii

lor negativ — Dallasul l-a consacrat pe acest J.R. care a devenit emblema răului mondial, ușor recunoscutibil dintr-un suris, dintr-o privire, dintr-o pălărie de pal pusă pe creștet. Imagotația contemporană a realizat prin acest J.R. (și subordonații lui care au proliferat ca dracii) performanța miracolelor medievale în demonizare. Încercînd să rupă cu eliseul lui „Twin Peaks” — optînd pentru eliseul unui rău patologic generalizat — a socot eliteva luni prin acest artificiu: fată de structura simplă și clară a lui J.R. din „Dallas”, nebunii din „Twin Peaks” și-au orea expresivi, în dauna întîzirii. Esecul lui ca film normal de două ore, proiectat la Cannes, spune mai totul: vede cineva Dallasul redus la dimensiunile normale ale unei cine-povesti? Serialul nu mai acceptă, azi lesirea din proiectul său, de Forsythe perpetuu degradat oină la „Selava Isaura” pentru care o doamnă, „encore jeune” la 70 de ani, voia să lase, la 20 mai 1990, locul ei la control de votare, ca să nu scape cele două episoade, „cî azi au băgat două...”.

Serialul, azi, „se bagă”, ca uleul. E un produs de consum larg popular, singurul cit de cit „meta”. E populismul sub forma lui cea mai imediat benignă, cea mai adîncă incrementată, cea mai elaborată estetic, un triumf al epicului într-o lume în care Doamna Bovary, ca ficțiune, se înflorește la ceea ce a fost: o stare dintr-un ziar. Degeaba disprețuim serajul, zadarnic îl hulim, noi, eseistii, noi, bergmanienii, noi, cinefilii subțiri. O simplă ironie la adresa lui și ne la dracu’, ca snobi ce sîntem. Nejeriător, fanatismul cinepopulisti ne fulgeră dintr-o privire, îngăduitori, să-l urăm sănătate, că-i mai bună decît toate.

TEATRUL ȘI MUZICA

NICOLAE BRINDUȘ

Sunetul, altfel zis, muzica (deși nu același lucru) poate fi considerat(ă) fie ca adjuvant, fie ca un element structural al spectacolului teatral. Lucrurile sînt mult mai sensibile în cel de al doilea caz. Asistăm nu arareori la excelente montări scenice, total mediocre însă sub aspectul „coloanei sonore”, a ceea ce se cîntă sau se aude pe o bandă sau altfel.

Motivul rezidă de obicei în prezumția rezizată de a se implica direct în tot ceea ce compune un spectacol teatral. Aceasta spre a-l asigura, cum este și firesc, o unitate de concepție. Și, adesea, fiind totuși vorba de un lucru în echipă, nu se apelează cum trebuie la cine trebuie, din punct de vedere al muzicii de teatru, după cum l se zice.

Nu doresc să intru aici într-o analiză mai tehnic-semiotică privind noțiunea de sincretism într-un spectacol de teatru. Cred, totuși, că toate elementele spectaculare ar trebui să dețină o pondere artistică echivalentă. Cuvîntul roștit, cu sensul și emoția implicată, situația creată teatral prin joc, mișcare, altitudine, lumina și sunetul, toate coborează esențial în spectacol ca operă de artă și anume — aici as vrea să insist — într-un context esențialmente muzical (b), dacă privim mai atent. În-săși rostirea, prin elementele de intonație, timbru, înălțime sonoră și ritm (viteză) aderă la o situație de tip muzical. Întrepîtrunderile de replici și personaje, o anume retorică de sunet și pauză legate de text și creatoare de sens — implicate nemijlocit în text sau generate prin subtext — se înscriu toate într-o polifonie extrem de rafinată de tip semantico-muzical. Care de obicei se rezolvă strict intuitiv, unidimensional as zice în prestația actoricească.

Asistăm uneori la lecturi fantastice de text în spectacolul teatral. Dar de obicei inserția deliberată de sunet (muzică) ne apare deficitară sub multe aspecte: îndeobște ca o „spoială” post-festum lăsată la îndemina unui compozitor sau altui spre însăllare de mai știu eu ce banalități. Sau ca o introducere de aluzii (de tip ironic) la melodii știute, spre crearea de un fel de „ambianță”.

Kevin asupra aserțiunii lui Hitchcock și anume că în film nu muzica ci sunetul este esențial. Extrapolînd-o la teatru în general. Spectacolul de teatru poate oscila între două concepții-limită: cea dintîi pornind de la o situație de bilci, unde orice se poate „hăga” în spectacol, numai haz să fie (atenție: hazul a fost întotdeauna un infallibil criteriu de valoare și nu numai la nivel fiziologic) și alta, în care ne vom propune construcția unei lumi de sunet, de sunet în sine care să genereze spectacol. Ca orice limită, rămîne mai mult o ipoteză, un deziderat, cît puțin în stadiul în care ne aflăm. Deoarece se presupune în acest al doilea caz o experiență concretă, conștientă și îndelungată a sunetului — muzică — trăire (și cunoaștere) și un travaliu de înaltă tehnicitate, mult timp și reflecție creatoare. O intimă conlucrare cu toți factorii determinanți ai montării unui spectacol, o creștere progresivă împreună din abstract în concret și invers.

Ar mai fi ceva: nu știu dacă mulți se observă, fie pe sine sau pe aproapele lor, dacă mormăie. În popor se zice că „liganului dacă îi e foame cîntă, omul fluterei și boierul se plimbă cu miinile la spate”. Ce vreau să spun? O anumită dinamică a sunetului interior (exteriorizat sau nu) îmbracă înireaga viață psihică, de la cele mai îndepărtate straturi ale inconștientului și pînă în concretul — mai mult sau mai puțin devenit artă sau cultură — cotidian. Sunetul este un dat natural, precum timpul însuși, al existenței noastre globale. Cultivat cu grijă ar putea deveni un criteriu de seamă într-o gîndire antropologică asupra teatrului.

„DOCUMENTA IX“

JONATHAN BOROFSKY

Documenta de la Kassel, Germania, este cea mai importantă expoziție de artă contemporană din Europa și una din cele mai „tari” din lume. Începută în 1955 cu intervale de 4-5 ani, Documenta a ajuns în acest an la ediția a IX-a. Documenta reprezintă o radiografie calitativă a topului artei contemporane, a tendințelor de dezvoltare, a ceea ce este mai nou în exprimarea artistică a momentului. De altfel, intervalul de 4 ani până la următoarea ediție este folosit tocmai în scopul stringerii informațiilor și identificării în totalitate a orientărilor actuale și viitoare. Termenul de expoziție este ușor impropriu, Documenta fiind de fapt o întreprindere de proporții uriașe în care sînt prinși sute de specialiști ai domeniului și care presupune eforturi financiare considerabile (Documenta VIII, de exemplu, a costat 11 milioane mărei). Pregătirea durează 4 ani și începe imediat ce ultima expoziție s-a încheiat, prin alcătuirea unui colectiv de specialiști al domeniului condusi de o personalitate din critica de artă care alcătuiește pro-

gramul teoretic și conceptual al viitoarei ediții. Ca să vă imaginați amploarea manifestării e suficientă enumerarea spațiilor de expunere: Museum Friedericianum (3 etaje, 20 încăperi pe etaj), Documenta Halle, Orangerie și Neue Galerie, la care se adaugă de obicei și alte clădiri din oras (Museum Ottoneum, AOK-Gebäude etc.) sau cum a fost în acest an, se construiesc spații speciale (AUE-PAVILIONS). De altfel, tot orașul este pus la dispoziția expoziției, multe lucrări fiind amplasate în spațiul liber sau li se construiesc incinte speciale. Parcul orașului, pietele sau clădirile pot găzdui pe perioada manifestării (care de regulă este de 3 luni) lucrări și instalații. Citeva exemple din acest an: instalația-platformă a lui Gustav Lange în Königsplatz, sau sculpturile lui Thomas Schütte amplasate pe clădirea Textilkaufhaus din Friedrichsplatz. De altfel, piata din fața muzeului Friedericianum este de obicei folosită ca spațiu de expunere. Anul acesta au fost amplasate aici lucrările lui Jonathan Borofsky, S.U.A. (semnul expoziției — un personaj pășind pe o tijă de 30 de metri de metal) sau instalația lui Yook Geong-Biyung din Coreea (movilă de pământ de 8 metri, avînd încorporat un video din care imaginea cit tot ecranul a unui ochi privește stăpînitore toți vizitatorii expoziției). Acestea sînt citeva exemple din multele care se pot da, pentru că vizitatorii descopereau cu incintă în cele mai diverse locuri „surprize plastice”.

Anul acesta directorul expoziției a fost JAN HOET, belgian, director de muzeu de artă. Au fost expuși 200 de artiști din 37 de țări.

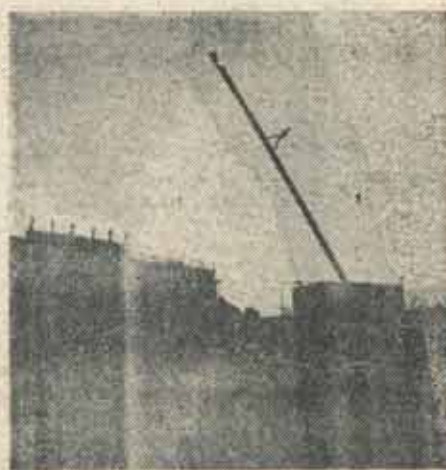
Munca de concepție a expoziției a fost concretizată într-un catalog explicativ al întregului travaliu, de la sutele de propuneri venite de la specialiști și de la cele mai importante galerii de artă din lume, la selecțiile succesive ale dosarelor, la vizitele în toată Europa, atelier, expoziții, Ambit'a organizatorilor fiind să cuprindă cît mai mult (sînt

expuși chiar și artiști din India, Nigeria). Ar fi de remarcant că surpriza de a vedea artiști din țări mai puțin cunoscute ca o forță în artele plastice e diminuată de faptul că majoritatea trăiesc de ani buni în Occident. (E cazul nigerianului Mo Edoga, stabilit în Mannheim, și a „esticilor” în general, Ilya Kabakov — rus stabilit la New York, Horia Damian — România, care trăiește la Paris etc.)

Documenta este summit-ul artelor plastice. Toți artiștii vehiculați aici au cotă, fie ei debutanți la Documenta sau participanți la mai multe ediții (Mario Merz, de exemplu, a fost începînd cu ediția nr. 3 la toate).

Interesul financiar este foarte mare deoarece participarea la Documenta înseamnă o garanție pentru galerii și muzee. Documenta e o stampilă a valorii financiare, preslăvite și influentele din partea sistemului comercial artistic fiind foarte mari. Nu e vorba de a propulsa aici necunoscuți, ci de a indica cu precizie opțiuni calitative. Fiecare artist expozant are, de exemplu, raftul său în secțiunea documentară, plin cu extrase de presă, cataloage etc. (și sînt 200 de artiști). De altfel, impresia de ansamblu nu e de firg de artă, cum ar putea părea datorită importanței pentru bursa artistică, ci aceea de profesionalism. Toate lucrurile sînt făcute exact, eficient, pragmatic într-un perfect stil german. Toate posibilitățile sînt rolate, nu există nimic imposibil. De exemplu, americanul Joseph Kosuth a transformat pur și simplu două coridoare de 30 de metri din muzeul „Neue Galerie”, zăgrăvind unul în negru integral, celălalt în alb. Lucrările existente în acele spații, lucrări aparținînd barocului german, au fost păstrate și acoperite cu pinze negre sau albe, fie ele tablouri sau sculpturi. Pe aceste pinze și pe pereți erau amplasate citate din Kafka, Borges, Freud, efectul fiind impresionant. Intervenția este exactă și rafinată: istoria artei acoperită de conceptul modern. Alți artiști au avut nevoie să spargă ziduri, să decupeze planșee, să-și construiască propriile incinte (Anish Kapoor și-a construit un spațiu rectangular în care se intra individual în plină piață a teatrului). Tehnic totul a fost posibil, de la tapetarea peretilor cu motivul furnicilor, ca în cazul lui Peter Rogler, la construcția unui întreg sat de lemn de către Tadasu Kawamura. Echipa tehnică a expoziției a fost impresionantă.

Ca și în alți ani, dominante au fost instalațiile și lucrările care conțineau tehnici video sofisticate. De la dimen-

suni urlase (Mario Merz — citeva zeci de metri) la instalații minuscule de cîteva centimetri (Ian Fabre, Belu-Fălnaru). Instalațiile au dat tonul calitativ și cantitativ (deși a existat și pictură și grafică în sensul mai tradițional al cuvîntului). O altă caracteristică a expoziției a fost tendința polemică (intervenții în muzeul orașului printr-un sau în mijloc lucrărilor de artă voche, un exemplu șocant fiind al artistei Zoe Leonard care a interpus între lucrări rococo, fotografii cu sexuri feminine). S-a exploatat și latura politică (Dara Birnbaum — instalație cu video-uri, cu imagini și texte despre violență, înarmare, război).

De remarcant instalațiile lui Clido Meireles (o încăpere portocalie avînd pereții tapetați cu ceasuri funcționînd, în mijloc atîrnînd sute de metri de timpărie). Tom Merrick (o masă verde așezată pe lăzi de gunoi, pe care din loc în loc erau amplasați palmieri în miniatură), Bruce Naumann (două video-uri suprapuse cu imaginea feței artistului rotindu-se în jurul axei sale și cu retroproiecție pe pereți în timp ce se repetă obsedant textul AJUTA-MA, RĂNEȘTE-MA, MĂNINCA-MA), Michelangelo Pistoletto (un drum de piatră pînă la o oglindă în fața căreia stă un senator roman din bronz), Eran Schaefer (instalație cu materiale simple, ațe, fișii textile, pungii), Tannis Totsikas (coloane de metal rotindu-se în jurul axelor) etc. Desigur ar merita mult mai mulți artiști a fi citați aici, dar spațiul nu permite (mai pe larg, într-un număr viitor din revista ARTA).

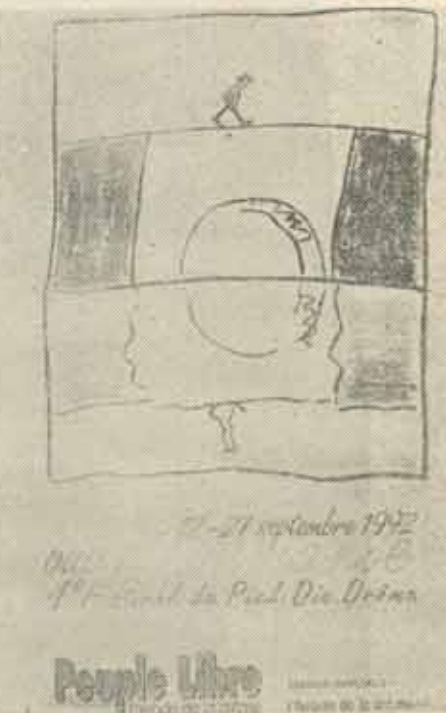
Ca o concluzie finală, să spunem că Documenta IX, deși nu a fost structurată, ca în alte ediții, pe direcții foarte clare, fiind mai fărîmițată în intenții și poste cu un orgoliu cantitativ nîl vizibil, este totuși un model referențial al situației artei contemporane. Mult teoretizată sa criză pare a fi benefică.

DAN PERJOVSCHI

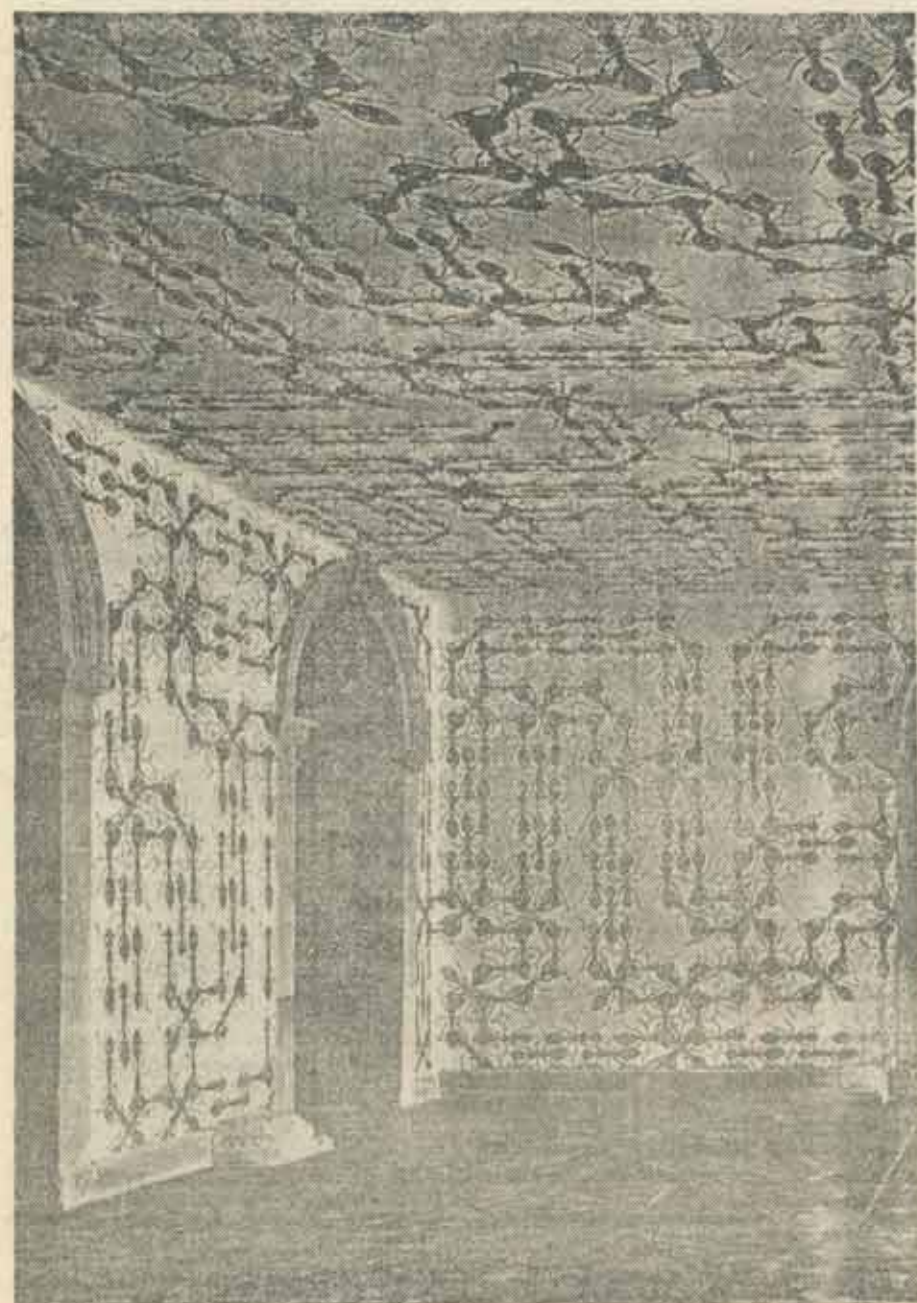
FESTIVAL DU PIED

În perioada 12-27 septembrie, 1992, pitoreasca localitate Die din departamentul Drôme, Franța, va găzdui a patra ediție a Festivalului Pasului (Festival du Pied). Manifestarea anuală consacrată țărilor din Europa de Est va fi dedicată anul acesta României. Timp de două săptămîni, festivalul va reuni cele mai diverse domenii: arhitectură, muzică, literatură, cinematografie, artă populară, agricultură, sport. Vor participa scriitori, cinești, ansamblul Ars Nova din Cluj, formația Misa Europă, grupul Minisong, tineri muzicoleni din Cluj, grupul de lăutari din Mirsa, grupul folcloric Iza, cvartetul de jazz Dan Ionescu din Timisoara, un grup de viticultori din Recas, echipa de rugby din Constanța. Se vor prezenta filme românești artistice și documentare. Tinerii arhitecți români vor expune proiectul „Case românești din lemn”. Galerile locale vor găzdui expoziții de icoane românești, ceramică tradițională, carte și fotografie, gravură contemporană. În cadrul festivalului va avea loc și Colocviul Internațional cu tema „România în noua Europă”, în care vor participa reprezentanți ai societății civile românești.

Festivalul a fost organizat prin efortul locuitorilor din Die și cu sprijinul

unor organizații guvernamentale (Ministerul Culturii din România, Ambasada Franței la București, Serviciul Cultural Francez etc.) și neguvernamentale (Fundatia Soros pentru o Societate Deschisă, Uniunea Arhitecților, Revistele „Nouvelle Alternative”, „Lettre Internationale” și „People Libre” etc.).

CAMPANIA ELECTORALĂ

APEL

Noi, intelectualii acestei țări, sintem datori să fim acum conștiința activă și explicită a acestui moment de cumpănă.

Triumful sau eșecul democrației precum și respectul necondiționat al legilor depind de măsura implicării fiecăruia dintre noi în această clipă a istoriei.

Nu avem dreptul la expectativă. Acum sintem chemați să alegem nu între ceea ce a fost și ceea ce este, ci între ceea ce n-a încetat să existe și ceea ce putem într-adevăr realiza.

De aceea sprijinim candidatura profesorului Emil Constantinescu la președinția țării, convinși că doar victoria candidatului Convenției Democratice din România reprezintă garanția democratizării reale și a ieșirii țării din izolarea la care au adus-o falșii emanați ai revoluției din decembrie.

Gabriela ADAMEȘTEANU
conf. dr. Toma ALBU
conf. dr. Nicolae ANASTASIU
dr. doc. Andrei AVRAM
Alexandru ARSINEL
conf. dr. Adrian ATANASIU
Gabriel ANDREESCU
dr. Mioara AVRAM
Petre Mihai BACANU
dr. Stelian BASARAB
dr. Lucian BADESCU
Alexandru Ioan BADULESCU,
student, olimpic matematică
dr. Ion-Tudor BERZA
Ana BLANDIANA
prof. dr. Gheorghe BOLDUR-
LĂTESCU
conf. dr. Eugen BOROCCI
Mihai BUCULEI
Victor BARSAN
arh. Alexandru BELDIMAN
Horia BERNEA
prof. dr. Calin BEȘLIU
prof. dr. Ion BRUCKNER
dr. Vasile BRINZANESCU
Cătălina BUZOIANU
prof. dr. Ion COLOJOARA
dr. Emil CAPRARU
Ion CARAMITRU
prof. dr. Petru CARAMAN
Mariana CELAC
Răzvan CERNAT
conf. dr. Ion CHITESCU
Mircea CIOBANU
prof. dr. Gheorghe CIOBANU
dr. Mircea CIUMARA
conf. dr. Cristian CALUDE
Magda CARNECI
conf. dr. Virgil Emil
CAZANESCU
prof. dr. Ovidiu CENTEA
Laurențiu CLAUDIAN
dr. Nicolae
CONSTANTINESCU
Andrei CORNEA
Doina CORNEA
ing. Iulian CORNATEANU
Dorana COȘOVEANU
conf. dr. Ion COTAIESCU

Gabriel COTABIȚA
Sorin CRISTESCU, student,
olimpic internațional chimie
ec. Gheorghe DANIELOPOL
Alexandru DARIE
Mircea DIACONU
Gabriel DIMISIANU
Georgeta DIMISIANU
Constantin DINULESCU
prof. dr. Neagu DJUVARA
Ștefan Augustin DOINAȘ
Vivi DRAGAN
Sorin DUMITRESCU
prof. dr. Yolanda EMINESCU
Smaranda ENACHE
dr. Theodor ENESCU
Radu FILIPESCU
prof. dr. Ioncu FISCHER
prof. dr. Viorica FLORESCU
prof. dr. Valentin
GEORGESCU
conf. dr. Horia GEORGESCU
conf. dr. Paul GEORGESCU
av. Mihai GHIGA
dr. Grigore GHICA
Dan GRIGORE
Stere GULEA
dr. Gheorghe GUSSI
Mihai GHEORGHIU
prof. dr. Dinu C. GIURESCU
Bedros HORASANGIAN
Florin IARU
Sorin ILIESIU
Radu IONESCU
Dumitru IUGA
conf. dr. Afrodita
IORGULESCU
dr. Mircea IOSIFESCU
dr. Ion JOVIN
Thomas KLEININGER
Diana LUPESCU
Nicolae MANOLESCU
Tudor MĂRĂSCU
Sorin MĂRĂSCU
prof. dr. ILINA MARIN
MIHAI
dr. Lucia MARINESCU
conf. dr. Ioan MALDARESCU
Dan MICU

dr. Mircea MIHU
prof. dr. Ion MIHAILESCU
conf. dr. Vintilă MIHAILESCU
prof. dr. Constantin MINCIU
prof. dr. Vasile
MINDROVICIANU
conf. dr. Mihnea MOROIANU
Andrei MOROIANU, student,
olimpic internațional
matematică
Sergiu MOROIANU, student,
olimpic internațional
matematică
prof. dr. THEODOR NEAGU
Iosif NAGHIU
Mihai NECHITA
prof. dr. Alexandru NICOLAU
prof. dr. Adrian NICOLESCU
dr. Dragoș NICOLESCU
conf. dr. Constantin
NICULESCU
av. Adriana Mihaela NISTOR
prof. dr. Ioan Păun OTIMAN
Alexandru PALEOLOGU
Octavian PALER
prof. dr. Serban
PAPACOSTEA
prof. dr. Dan PAPUC
dr. Cornelia PAPACOSTEA-
DANIELOPOLU
Ilie PAUNESCU
prof. dr. Zoe PETRE
prof. dr. Maria PETRESCU
prof. dr. Nicolae PETRESCU
conf. dr. Andrei PIPPIDI
Cornelia PILLAT
prof. dr. Gabriel PARVAN
dr. Nicolae POPA
conf. dr. Aurel POPESCU
dr. Radu POPA
Paul POPESCU
Costin POPESCU, student,
olimpic internațional fizică
dr. doc. Nicolae POPESCU
Stela POPESCU
prof. dr. Alexandru
POPOVICI
Andreea PORA
Nicolae PRELIPCEANU

Stefan RADOFF
dr. Banu RADULESCU
dr. Ion RADULESCU
prof. dr. Dan RADULESCU
Andrei RADULESCU, student,
olimpic internațional
matematică
Victor REBENGIUC
conf. dr. Radu REFF
Romulus RUSAN
prof. dr. Sergiu RUDEANU
dr. Nicolae SAVULESCU
dr. Horia SCUTARU
Sebastian ȘEICARU, student,
olimpic internațional
matematică
George SERBAN
gen. (r) Gheorghe
SIMIONESCU
conf. dr. Ioan-Felician SORAN
prof. ing. Constantin
SOFRONIE
dr. Ulm SPINEANU
prof. dr. Ștefan STAIU
prof. dr. Octavian
STANĂȘILA
ing. Mircea Al. STANESCU
Vali STERIAN
prof. dr. Marcel STOICA
Liviu Ioan STOICIU
conf. dr. Anton ȘTEFĂNESCU
conf. dr. Cezar TABARCEA
Ștefan TANASE
prof. dr. Emil TOCĂCI
prof. dr. Eugen TODORAN
prof. dr. Atanasie TRUȚIA
Laurențiu ULICI
prof. dr. Alexandru VALENTIN
col. (r) Constantin VASILIU
dr. Sorin VIERU
prof. dr. Radu VLĂDEA
prof. dr. Mihai ZAMFIR
Florin ZAMFIRESCU
dr. Serban RADULESCU-
ZONER
prof. dr. Al. ZUB

Lista rămâne deschisă